BETÄNKANDE OCH FÖRSLAG

RÖRANDE

INTERNERING AV FARLIGA ÅTERFALLSFÖRBRYTARE

AVGIVET DEN 15 MARS 1922
AV DE UTAV CHEFEN FÖR KUNGL. JUSTITIEDEPARTEMENTET
JÄMLIKT NÅDIGT BEMYNDIGANDE
DEN 13 FEBRUARI 1920

TILLKALLADE SAKKUNNIGE

LUND 1922
BERLINGSKA BOKTRYCKERIET

BETÄNKANDE OCH FÖRSLAG

RÖRANDE

INTERNERING AV FARLIGA ÅTERFALLSFÖRBRYTARE

AVGIVET DEN 15 MARS 1922
AV DE UTAV CHEFEN FÖR KUNGL. JUSTITIEDEPARTEMENTET
JÄMLIKT NÅDIGT BEMYNDIGANDE
DEN 13 FEBRUARI 1920

TILLKALLADE SAKKUNNIGE

LUND 1922
BERLINGSKA BOKTRYCKERIET

BETÄNKANDE OCH FÖRSLAG

RÖRANDE

INTERNERING AV FARLIGA ÅTERFALLSFÖRBRYTARE

AVGIVET DEN 15 MARS 1922
AV DE UTAV CHEFEN FÖR KUNGL. JUSTITIEDEPARTEMENTET
JÄMLIKT NÅDIGT BEMYNDIGANDE
DEN 13 FEBRUARI 1920

TILLKALLADE SAKKUNNIGE

LUND 1922
BERLINGSKA BOKTRYCKERIET

Innehållsförteckning.

Till

Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Justitiedepartementet.

Då genom nådigt beslut den 13 februari 1920 åt oss uppdrogs att verkställa utredning och inkomma med förslag i vissa till strafflagstiftningen hörande ämnen, framhöllos härvid såsom särskilt angelägna frågorna om straffnedsättning för barnamord m. m. och om åtgärder till skydd emot farliga återfallsförbrytare.

Sedan förslag rörande den förra frågan den 10 januari 1921 avgivits, hava sakkunnige därför närmast till behandling upptagit den senare frågan. Föreliggande förslag, som enligt nådig föreskrift särskilt för sig befordras till trycket, rör emellertid allenast åtgärder gentemot sådana farliga återfallsförbrytare, som funnits icke vara i saknad av full tillräknelighet. Det är sakkunniges avsikt att längre fram föreslå jämväl åtgärder till skydd för de förminskat tillräkneliga farliga återfallsförbrytarna ävensom vissa för de båda slagen av nu berörda skyddsåtgärder gemensamt påkallade ändringar i gällande rätt.

För utredande av den viktiga frågan, huruvida införandet av den här föreslagna interneringsåtgärden kan väntas ådraga

statsverket några mera betydande kostnader, hava sakkunnige hänvänt sig till överdirektören i Kungl. Fångvårdsstyrelsen V. Almqvist, vilken benäget tillställt sakkunnige ett utlåtande i ämnet. Detta utlåtande medföljer såsom bilaga.

Stockholm den 15 mars 1922.

Johan C. W. Thyrén.

William Linder. Alvar Montelius. Jakob Pettersson.

FÖRFATTNINGSFÖRSLAG

I.

Förslag till lag

om internering av farliga återfallsförbrytare.

1 §.

I vissa fall, där någon prövats skyldig till straffarbete, må den dömde, på sätt i denna lag stadgas, kunna interneras i anstalt för farliga återfallsförbrytare, och skall därvid interneringen träda i stället för nämnda straff jämte vad av brottslingen eljest ådömt frihetsstraff kan återstå oavtjänat.

2 §.

Beslut om internering enligt denna lag fattas av en nämnd, bestående av fem ledamöter. Ordförande i nämnden vare chefen för fångvårdsstyrelsen. Övriga ledamöter, bland dem en vice ordförande, ävensom suppleanter för envar av ledamöterna utses av Konungen för en tid av fem år. Bland ledamöterna skall minst en innehava domarämbete och minst en vara behörig att i riket utöva läkaryrket.

Ingen tage säte i nämnden, förr än han avlagt domared.

3 §.

För att beslut må fattas att internera någon första gången, erfordras:

att brottslingen, efter det han dömts till straffarbete, för upprepade återfall i brott genom minst tre lagakraftvunna domar ånyo förklarats förfallen till sådant straff;

att han undergått straffarbete i minst tio år;

att han därefter, medan han undergår straffarbete eller inom fem år från det han för avtjänande av straffarbete senast varit i straffanstalt intagen, ånyo begår brott, varför han prövas skyldig till straffarbete, ej understigande två år; samt

att omständigheterna giva vid handen, att han icke skall låta sig rätta genom undergående av honom ådömda straff och att han är vådlig för annans säkerhet till person eller egendom.

4 §.

Är någon första gången internerad, må nämnden kunna frigiva honom, sedan interneringen fortgått i minst tio år eller, där särskilda skäl äro, i minst fem år, dock i intet fall förr än han i anstalten tillbragt två år utöver tiden för det mot interneringen utbytta straffarbetet. Ej må han kvarhållas längre tid än tjugo år.

5 §.

Begår den, som första gången internerats, före eller efter frigivningen brott, varigenom han gör sig förfallen till straffarbete ej under ett år, må nämnden kunna besluta, att han skall interneras på livstid.

6 §.

Har någon, efter det han begått brott, som föranlett internering på livstid, varit intagen å interneringsanstalt i minst tio år, ankomme på nämnden att förordna om hans utskrivande på prov. Sådan utskrivning må dock icke äga rum, förr än den dömde,

efter det senaste brottets begående, i anstalten tillbragt två år utöver den tid, varunder han enligt den nya domen skolat undergå straffarbete; samt, där frigivning ej mellankommit, ej heller förr än han efter 4 § kunnat frigivas.

7 §.

Begår den, som internerats på livstid, brott, varför han prövas förfallen till straffarbete ej under ett år, må nämnden kunna besluta, att interneringen skall träda i stället jämväl för detta straff; och skall i ty fall den dömde, om han är på prov utskriven, återintagas i anstalten.

Har interneringen trätt i stället för straffet, gälle för beräkning av tid, varefter utskrivning på prov må äga rum, enahanda grunder, som i 6 § stadgas.

8 §.

Varder den, som internerats, övertygad att före domen eller ock därefter, men innan han blev i anstalten intagen, hava förövat annat brott, och dömes han härför till frihetsstraff, förordne domstolen, där den dömde icke är från interneringen frigiven eller på prov utskriven, att densamma skall, med iakttagande av vad ovan stadgats om minsta tid för internering, träda i stället jämväl för detta straff.

Är han frigiven eller på prov utskriven, pröve domstolen, sedan nämndens utlåtande inhämtats, huruvida straffet skall gå i fullbordan eller till viss del eller helt och hållet anses verkställt genom föregående internering. Ej må dock sådan avräkning, som här sägs, ske för mera än fem års straffarbete.

9 §.

Begår den, som internerats, brott, varför han gör sig förfallen till straffarbete på kortare tid än ett år eller till fängelse, må nämnden, där den dömde icke är frigiven eller på prov utskriven, kunna besluta, att interneringen skall träda i stället jämväl för detta straff.

10 §.

Förekommer i fråga om person, som är å interneringsanstalt intagen, förvandling av böter, skall förvandlingsstraffet anses vara inbegripet i interneringen.

11 §.

Verkställes straff i interneringsanstalten, må, vid bestämmande av minsta tid för interneringen, den tid, varunder straffverkställigheten pågår, icke medräknas.

12 §.

Vid utgången av den för interneringen stadgade minsta tid samt, om nämnden finner sig böra kvarhålla den internerade längre tid, därefter minst en gång årligen skall nämnden pröva, huruvida den internerade, med hänsyn jämväl till de förhållanden, vari han utanför anstalten skulle komma att försättas, må anses kunna, utan våda för annans säkerhet till person eller egendom, frigivas eller, där fall är, som i 6 eller 7 § sägs, på prov utskrivas.

13 §.

En var, som frigives eller på prov utskrives, skall, på sätt nämnden enligt särskild lag förordnar, stå under tillsyn.

Åsidosätter han vad honom enligt förordnandet åligger och synes han förty vådlig för annans säkerhet till person eller egen-

dom, må han, där nämnden så finner oundgängligt, kunna återintagas i interneringsanstalten. Ej må han dock på grund av det beslut hållas internerad längre tid än ett år.

Visar han sig fortfarande vådlig, så som nyss är sagt, må den tid, varunder han får i anstalten kvarhållas, genom nya beslut av nämnden kunna förlängas med ett år i sänder.

Föreligger fråga om lösgiven persons återintagande i interneringsanstalt på grund av denna §, ankomme på nämnden att förordna, att han skall hållas i förvar, till dess nämnden över honom beslutit.

14 §.

Över nämndens beslut, varom i denna lag sägs, må klagan ej föras.

15 §.

Innan domstol fäller en tilltalad till straff under sådana förhållanden, att fråga om internering synes uppkomma, skall den inhämta medicinalstyrelsens utlåtande om hans sinnesbeskaffenhet. Prövas den tilltalade vara i saknad av förståndets fulla bruk, ehuru han ej kan för strafflös anses, skall vad ovan i denna lag stadgas icke vinna tillämpning.

16 §.

I de fall, där jämlikt 3, 5, 7 eller 9 § nämnden äger avgöra, huruvida straff må verkställas, skall domstolens utslag innehålla erinran därom, och ankomme på domstolen att, så snart utslaget vunnit laga kraft, ombesörja översändandet av handlingarna i målet till nämnden.

17 §.

Har någon att undergå straffarbete på livstid, må denna lag på honom ej tillämpas, och vare i sådant fall beslut om internering förfallet.

18 §.

Skall enligt denna lag verkställighet av straff bortfalla, må avseende å det straff ej fästas vid tillämpning av vad i 4 kap. 10 § strafflagen stadgas, och vare i övrigt så ansett, som hade verkställigheten avslutats den dag, frigivning eller utskrifning på prov ägde rum.

II.

Förslag till lag

om verkställighet av internering utav farliga återfallsförbrytare.

1 §.

Är någon internerad i anstalt för farliga återfallsförbrytare, skall han sysselsättas med arbete, som, i den mån lämpligen kan ske, bör innefatta övning i sådan färdighet, varigenom utsikterna underlättas för den internerade att, om han lösgives, kunna försörja sig; dock bör han i varje fall åtminstone delvis sysselsättas med arbete utomhus.

2 §.

Den internerade skall bära klädnad, som honom i anstalten tillhandahålles, och skall denna vara tydligt skiljaktig från den dräkt, som är föreskriven för straffarbetsfånge.

3 §.

På sätt särskilt stadgas, skall viss andel av inkomsten utav den internerades arbete honom tillgodoföras och må dessutom arbetspremie kunna tilldelas honom för flit och ordentlighet i förening med gott uppförande.

Vill och kan den internerade, utöver vad i anstalten bestås,

skaffa sig underhåll eller bekvämlighet, som med iakttagande av måttlighet och enkelhet låter sig förena, må sådan förmån kunna medgivas i mån av gott uppförande och såvitt ej ordningen eller säkerheten inom anstalten äventyras.

4 §.

Omedelbart efter intagandet i interneringsanstalt skall den internerade hållas i enrum under högst tre månader men mot sin vilja ej längre tid, där ej sådant påkallas av hänsyn till fara för ordningen eller säkerheten inom anstalten.

5 §.

Angående rätt för internerad att mottaga besök och att mottaga eller avsända muntliga eller skriftliga meddelanden gälle i tillämpliga delar under de första tre månaderna av interneringstiden vad om straffarbetsfånge är bestämt samt därefter vad om fängelsefånge stadgas.

6 §.

Internerad, som bryter mot anbefalld ordning, straffes enligt bestämmelser, som Konungen utfärdar.

7 §.

Under iakttagande av vad nu är sagt och på sätt, Konungen närmare föreskriver, skall den, som är i interneringsanstalt intagen, njuta den frihet, som med god ordning och säkerhet i anstalten låter sig förena; dock skall härvid tillses, att förmånerna gradvis beredas den internerade, i den mån han under interneringstidens fortgång visar sig därav förtjänt.

III.

Förslag till lag

om tillsyn över den, som lösgivits från interneringsanstalt för farliga återfallsförbrytare.

1 §.

Då någon enligt lagen om internering av farliga återfallsförbrytare frigives eller på prov utskrives, skall interneringsnämnden vid lösgivandet ur anstalten förordna om sådan tillsyn över den lösgivne, att han, utan att onödigt lidande förorsakas honom, så vitt möjligt avhålles från att ånyo begå brott.

Omprövning av tillsynsbestämmelserna skall äga rum minst en gång årligen.

2 §.

Nämndens förordnande kan, förutom andra nödiga ordningsföreskrifter, innehålla förbud för den lösgivne att utan särskilt tillstånd, meddelat på sätt i förordnandet fastställes, uppehålla sig å vissa angivna orter eller ställen eller lämna viss angiven ort; så ock förbud emot viss sysselsättning eller mot förtärande av rusdrycker.

3 §.

För en var, som lösgives, skall nämnden efter vederbörande länsstyrelses hörande förordna tillsyningsman. Finnes ej annan

person vara därtill lämplig och villig, vare på landet landsfiskal samt i stad polismästare och stadsfiskal pliktiga att mottaga sådant förordnande.

4 §.

Tillsyningsmannen har att övervaka efterlevnaden av nämndens bestämmelser för den lösgivne. På sätt nämnden i särskilt bemyndigande för varje fall föreskriver, må han i fråga om desamma kunna medgiva tillfälliga lättnader samt även eljest, dock under villkor, att saken genast underställes nämndens omprövning, vidtaga omedelbart erforderliga jämkningar.

Den lösgivne skall, där ej nämnden annorledes föreskriver, städse hålla tillsyningsmannen underrättad om sin bostad, på kallelse infinna sig hos honom och ej undandraga sig hans besök samt ej lämna arbetsanställning utan att dessförinnan hava inhämtat tillsyningsmannens råd.

5 §.

Då någon lösgives, utfärde nämnden för honom frihetspass. Däri skall införas fullständig underrättelse om vad han enligt nämndens förordnande har att iakttaga; så ock om vad han genom åsidosättande av sådan föreskrift äventyrar. Passet skall vid anfordran uppvisas för polismyndighet.

Avskrift av nämndens beslut rörande den lösgivne skall av nämnden överlämnas åt fångvårdsstyrelsen, vederbörande länsstyrelse samt tillsyningsmannen. Länsstyrelsen skall skyndsamt tillställa polismyndigheten i orten avskrift av nämndens beslut.

6 §.

Uppehåller sig den lösgivne å ställe, som är honom förbjudet skall han av polismyndighet föras till plats, där han äger vistas.

Visar sig den lösgivne vådlig för annans säkerhet till person eller egendom, må han tagas i förvar av länsstyrelsen eller, i avvaktan på dess beslut, av underordnad polismyndighet, som därom genast hos länsstyrelsen gör anmälan.

Besluter länsstyrelsen att hålla den lösgivne förvarad, skall sådan åtgärd omedelbart till nämnden inberättas och äga bestånd, till dess nämnden sig utlåtit, huruvida den lösgivne skall återintagas i interneringsanstalten.

7 §.

De närmare föreskrifter, som för tillämpning av denna lag må anses erforderliga angående tillsyningsmans åliggande och vad därmed har gemenskap, meddelar Konungen.

IV.

Förslag till instruktion

för nämnden för internering av farliga återfallsförbrytare.

1 §.

Nämnden för internering av farliga återfallsförbrytare skall sammanträda i regel en gång varje kalendermånad samt oftare, då så prövas oundgängligen erforderligt.

2 §.

Vid fråga om utbyte av straff emot internering eller om frigivning eller utskrivning på prov så ock i eljest förekommande angelägenhet av större vikt må beslut ej fattas, där ej fem i nämnden sitta. I andra frågor än nu är sagt, vare nämnden beslutmässig, då tre ledamöter äro närvarande.

3 §.

I tillämpliga delar skall till efterrättelse lända vad om jäv i 13 kap. rättegångsbalken samt angående omröstning till dom i 23 kap. samma balk, stadgas.

4 §.

Protokoll skall föras över ärenden, som i nämnden förekomma. Är vid besluts fattande någon ledamot av skiljaktig mening, äge han rätt låta densamma till protokollet anteckna.

5 §.

Minst en gång varje år skall interneringsanstalt av nämnden inspekteras, och har nämnden att därvid särskilt taga personlig kännedom om dem bland de internerade, som kunna närmast ifrågakomma till frigivning eller utskrivning på prov.

6 §.

Varje år före den 1 april skall berättelse om nämndens verksamhet under det sist förflutna året till justitiedepartementet avgivas.

7 §.

Ordföranden har att tillse, att nämndens arbete i stadgad ordning och utan onödig tidsutdräkt bedrives.

Ordföranden tillhör:

att låta utfärda kallelse till sammanträde;

att, där så erfordras, vid förfall för ledamot låta tillkalla hans suppleant och, vid förfall för denne, hos Konungen göra framställning om utseende av tillfällig suppleant;

att låta införskaffa de domstolsprotokoll och den utredning i övrigt, som för ärendes avgörande kan prövas erforderlig; samt

att, efter kontrasignation av sekreteraren, å nämndens vägnar underteckna expeditioner och skrivelser.

Vice ordföranden skall, vid förfall för ordföranden, inträda i dennes tjänsteutövning. Har även vice ordföranden förfall, skall därom ofördröjligen göras anmälan hos Konungen, som förordnar tillfällig ordförande.

8 §.

Hos nämnden skall vara anställd en av Konungen förordnad sekreterare.

Sekreteraren åligger:

att föra diarium med tillhörande register över alla inkommande ärenden samt utgående expeditioner och skrivelser;

att tillse, att ärendena snarast möjligt komma i skick att kunna inför nämnden föredragas, samt för sådant ändamål, då komplettering av inkomna handlingar synes påkallad, därom hos ordföranden göra anmälan;

att vid nämndens sammanträden föredraga ärendena ävensom föra protokollet;

att uppsätta och kontrasignera expeditioner och skrivelser, som å nämndens vägnar av ordföranden skola undertecknas;

att i den ordning, nämnden besluter, förvara dess handlingar;

att i fråga om nämndens årsberättelse samt de uppgifter, som till rättsstatistiken, straffregistret eller eljest enligt lag eller särskild författning skola från nämnden meddelas, fullgöra vad därom stadgats;

att å nämndens inspektionsresor vara densamma följaktig; samt

att i övrigt ombesörja de göromål, som nämnden till fullgörande av sitt uppdrag kan åt sekreteraren anförtro.

9 §.

Nämnden äger att hos vederbörande domstolar och övriga myndigheter erhålla all den upplysning och det biträde, som för nämndens verksamhet erfordras och av myndigheten kan lämnas.

10 §.

Tjänstledighet meddelas sekreteraren av nämnden.

Vid tillfälligt förhinder för sekreteraren förordnar nämnden ställföreträdare.

V.

Förslag till instruktion

för tillsyningsmän över dem, som lösgivits från interneringsanstalt för farliga återfallsförbrytare.

1 §.

Tillsyningsman över den, som lösgivits ur interneringsanstalt för farliga återfallsförbrytare, skall, med hörsammande av vad vidare i särskild lag eller i interneringsnämndens bemyndigande föreskrivits, uppmärksamt vaka över den lösgivnes uppförande, noggrant inhämta vad de från nämnden översända handlingar innehålla om honom, göra sig underrättad om hans vanor, de förhållanden, varunder han lever, och övriga omständigheter av vikt, söka att, med ledning av vad sålunda blivit utrönt, bereda honom lämplig sysselsättning samt i övrigt vidtaga åtgärder, ägnade att avhålla honom från att begå brott.

2 §.

Sammanträffande emellan tillsyningsmannen och den lösgivne skall äga rum, så ofta sådant erfordras för tillsynens genomförande, och skall det åligga tillsyningsmannen att, där ej särskilda förhållanden föranleda undantag, under de tre första månaderna minst en gång i månaden besöka den lösgivne.

3 §.

Vid fullgörandet av sitt uppdrag skall tillsyningsmannen låta sig angeläget vara att vinna den lösgivnes tillit. Under iakttagande av erforderlig fasthet i uppträdandet skall han alltid emot den lösgivne så förfara, att allt onödigt lidande undvikes. Särskilt skall tillsyningsmannen aktgiva därpå, att genom besök och meddelanden den lösgivne icke i denna sin egenskap onödigt utsättes för uppmärksamhet från arbetskamrater eller andra, vilkas kännedom om förhållandet kan lända den lösgivne till men.

4 §.

Å det för den lösgivne utfärdade frihetspasset skall tillsyningsmannen verkställa anteckning om den lösgivnes bostad och om hans inställelser hos tillsyningsmannen. Vad nämnden under den tid, den lösgivne icke är i anstalten intagen, eller vad tillsyningsmannen med stöd av nämndens bemyndigande för honom bestämmer, skall ock av tillsyningsmannen å passet genast angivas. Tillsyningsmannen skall dessutom föra anteckning om vad anmärkningsvärt i övrigt angående den lösgivne förekommer.

5 §.

Rapport, innehållande underrättelse om den lösgivnes uppförande samt om andra hans förhållanden, vilka kunna vara av betydelse, skall, där ej nämnden annorlunda bestämmer, av tillsyningsmannen avgivas årligen senast den 15 januari.

Inträffar omständighet av synnerlig vikt för nämnden att omedelbart inhämta, skall tillsyningsmannen därom genast insända underrättelse.

6 §.

Där så lämpligen och utan men för den lösgivne kan ske, bör tillsyningsmannen med den lösgivnes arbetsgivare samt med myndigheter eller offentliga eller enskilda inrättningar eller föreningar söka åstadkomma den samverkan, som kan antagas vara till gagn vid tillsynens genomförande.

Vederbörande polismyndighet skall av tillsyningsmannen underrättas om den lösgivnes ankomst, bostad och sysselsättning samt, därest han underlåter att ställa sig nämndens föreskrifter till efterrättelse, om detta förhållande; och äger tillsyningsmannen av polismyndighet påkalla den handräckning, som för befattningens utövande må erfordras.

7 §.

Vistas tillsyningsmannen och den lösgivne å skilda orter eller uppkommer av annan anledning svårighet för dem att enligt föreskrift sammanträffa, äge biträde, som tillsyningsmannen för inhämtande av behövliga upplysningar anlitar, i fråga om kallelse och besök samt om anteckning å frihetspasset rörande inställelser samma befogenhet och skyldighet som tillsyningsmannen.

Uppstår varaktig svårighet för tillsyningsmannen att personligen fullgöra tillsynen, skall han därom ofördröjligen göra anmälan hos nämnden.

Önskar tillsyningsmannnen ledighet från befattningen, ankomme på nämnden att ledighet bevilja samt att förordna annan att därunder förestå befattningen.

JÄMFÖRANDE ÖVERSIKT

I nedanstående jämförande översikt över sådana i modern straffrätt gällande eller föreslagna bestämmelser, som åsyfta oskadliggörande, utöver eller i stället för det vanliga straffet, av brottslingar, som kunna antagas i särskild grad oemottagliga för straff, har tagits hänsyn till lagbestämmelser i *Norge* (strafflagen 1902), *England* (lag 1908) och *Frankrike* (lag 1885) samt till följande lagförslag: det *svenska* av 1916, *finska* av 1921, *danska* av 1917, *tyska* av 1919, *österrikiska* av 1912, *schweiziska* av 1918 samt *italienska* av 1921.

Beträffande förhållandet mellan det vanliga straffet och de för nämnda fall ifrågakommande särskilda åtgärder kunna dessa lagverk indelas i fyra grupper:

1) det *italienska* förslaget, som alldeles bortser från det vanliga förfarandet och direkt ådömer internering;

2) de *svenska*, *finska*, *danska* och *schweiziska* förslagen, som ådöma ett vanligt straff (såsom måttstock på den senast ådagalagda brottsligheten) men i verkställigheten låta detta *ersättas* med internering;

3) de *engelska* och *franska* lagarne samt *tyska* och *österrikiska* förslagen, som låta straffet ådömas och verkställas samt *därefter* internering följa. Den engelska lagen medgiver emellertid även, under vissa förutsättningar, att ådömt straff *delvis* förvandlas till internering;

4) den *norska* lagen, som använder straff, men av längre

varaktighet än det vanliga. Lagen medgiver nämligen i vissa fall en förlängning av det på vanligt sätt utmätta frihetsstraffet (den »fasta strafftiden»).

Åt interneringsåtgärden hava i lagtexterna givits olika *benämningar*. Den franska lagen kallar densamma *relégation*, men betecknar den även såsom internering. I den engelska lagen användes uttrycket *preventive detention*. Det svenska förslaget använder uttrycket *förvaring* i interneringsanstalt; det finska *insättning i särskild säkerhetsanstalt*, det danska *Sikkerhedsforvaring*, det tyska *Sicherungsverwahrung*, det schweiziska *Verwahrung* samt det österrikiska förslaget *Anhaltung*.

Beträffande *verkställigheten* bestämmer norsk lag, att fången efter utgången av den fasta strafftiden skall antingen kvarstanna i straffanstalten eller överflyttas till tvångsarbetshus. Övriga lagar och förslag torde, åtminstone för manliga internater, genomgående räkna med särskild, för ändamålet avsedd anstalt. Enligt fransk lag försändas de relegerade till en deportationsort, där de inrymmas under olika stränga villkor, växlande från inneslutning i förvaringsdepå till fullständig rörelsefrihet inom kolonisationsområdets gräns.

Vad härefter angår *varaktigheten* av interneringen, överlämna de schweiziska och tyska förslagen åt administrativ myndighet, resp. för vissa fall domstol, att under hand fritt avgöra om densamma; dock att, enligt vad sedermera skall framställas, vissa bestämmelser om minimitid måste iakttagas.

De svenska, finska och italienska förslagen fastställa för olika fall dels förvaring på viss tid, nämligen enligt det svenska förslaget tjugufem år och enligt de båda andra tjugu år, dels förvaring på livstid, resp. »absolut obestämd tid».

Den franska lagen känner allenast relegation på livstid.

Enligt övriga lagar och förslag får interneringen icke fortfara utöver viss, legalt fixerad tidsgräns. I norsk lag är sålunda maximum bestämt så, att den period, varunder fången får kvarhållas utöver den fasta strafftiden, icke får vara längre än den fasta strafftiden tredubblad samt under inga omständigheter längre än femton år. Det danska förslaget bestämmer tiden för säkerhetsförvaringen till högst tio år utöver tiden för det straff, i vars ställe förvåringen träder. Också det österrikiska förslaget giver åt (den efter straffet följande) interneringen en längd av högst tio år.

Stundom har den dömande myndigheten att *in casu* utmäta maximitiden för förvaringen inom den latitud, som av lagen anvisas: så i engelsk lag, inom ramen fem till tio år (i praxis lär domstolen oftast fastställa maximitiden till fem år).

Hittills nämnda bestämmelser hava avsett maximaltid för förvaringen. I allmänhet stadgas emellertid dessutom, att frigivning i förtid från säkerhetsförvaring — i likhet med vad fallet är i fråga om frihetsstraff — skall få äga rum under iakttagande, bland annat, av viss minimitid. Härom skall i annat sammanhang talas.

Vill man jämföra med varandra de tidsperioder, varunder, enligt det sagda, en förbrytare skulle längst kunna på grund av en och samma dom vara förvarad, har man givetvis, där både straff och skyddsförvaring skall äga rum, att sammanlägga bådas tidslängd. Utgår man härvid från det för normala fall gällande legala straffmaximum, fås följande serie:

finska och italienska förslagen vid första grads internering tjugu år; svenska förslaget vid första grads internering tjugufem år; danska förslaget tjugusex år; österrikiska förslaget och norska lagen trettio år; franska lagen samt schweiziska och tyska förslagen livstid; det sista gäller även för andra grads internering enligt svenska, finska och italienska förslagen.

För att någon skall kunna göras till föremål för förvaring,

förutsättas hos honom vissa *personliga omständigheter*, som mer eller mindre direkt framgå av lagtexten.

Endast undantagsvis stämplar lagtexten förbrytaren såsom »oförbätterlig». Däremot kalla honom engelsk lag och det italienska förslaget »habituell förbrytare»; denna hans egenskap skall uttryckligen fastställas. Det danska förslaget utmärker internanden såsom förvärvs- eller vanemässig förbrytare. Det tyska förslaget använder ungefär enahanda alternativbeteckning (yrkes- eller vaneförbrytare) men låter även benämningen vaneförbrytare vara sammanfattande namn på alla hithörande brottslingar. Det schweiziska förslaget har ävenledes rubriceringen vaneförbrytare. Enligt fransk lag betecknas internanden mera allmänt såsom recidivist. Den norska lagen samt de svenska, finska och österrikiska förslagen undvika en dylik sammanfattande karaktärisering.

Till närmare beskrivning av internandens egenart angiver den engelska lagen vidare, att han skall vara känd för att föra ett vanhederligt eller brottsligt liv (*is leading persistently a dishonest or criminal life*) samt att med hänsyn till hans brottsliga vanor och levnadssätt (*mode of life*) må anses lämpligt för allmän säkerhet (*expedient for the protection of the public*) att hålla honom förvarad under en följd av år (*a lengthened period of years*). I det schweiziska förslaget fordras konstaterande därav, att hos brottslingen finnes en tendens till begående av brott eller till liderlighet och lättja (*Hang zu Vergehen oder zu Liederlichkeit oder Arbeitsscheu*). Också det italienska förslaget förutsätter, att arten av och de enskilda omständigheterna vid de begångna brotten eller de bestämmande motiven eller brottslingens personliga förhållanden eller hans levnadssätt förråda en inrotad brottslig tendens.

Det tyska förslaget fordrar, att brottslingen skall prövas vara för rättssäkerheten farlig; det danska, att »hänsyn till samhällets säkerhet finnes kräva», att säkerhetsförvaring tillgripes. Bevisningen i nämnda hänseende, liksom angående vanemässighet etc.,

skall, enligt det tyska förslaget, grundas på sambandet emellan det nya brottet och de föregående brotten. Det danska förslaget hänvisar mera allmänt till föreliggande upplysningar om brottsliga »*Tilbøjeligheder*». Det framhålles, att, när avgöras skall, huruvida säkerhetsförvaring bör anses vara erforderlig, därvid skall tagas i beaktande såväl vederbörande anstaltslednings under tidigare straffverkställighet avgivna bedömande som i övrigt den tilltalades hela uppförande under den fria tiden. Särskilt må det anses såsom tillfyllest, om det utredes, att internanden, nu åtalad för en vinningsförbrytelse (*Berigelsesforbrydelse*), efter att två gånger förut med återfallsverkan hava varit straffad för enahanda slags brott samt i trots av varning, som meddelats honom av polisen, och ehuruväl offentliga eller privata institutioner varit redo att lämna honom bistånd till förande av ett laglydigt liv, likväl inrättat sitt liv med fortsatt »Forbryderfærd» för ögonen eller så, att hans levnadssätt uppenbarligen icke kan vara byggt på lovligt förvärv.

Den norska lagen talar därom, att den skyldige, i betraktande av sina förbrytelsers beskaffenhet, den drivfjäder, som för desamma ligger till grund, eller det sinnelag, som genom dem uppenbarar sig, måste anses särdeles farlig för samhället eller för enskildas liv, hälsa och välfärd samt att det med hänsyn härtill befinnes av nöden att hålla honom i förvar.

Det svenska förslaget stadgar, att omständigheterna skola giva vid handen, att brottslingen är i särdeles hög grad vådlig för allmän säkerhet; det finska förslaget nöjer sig med, att internanden skall vara vådlig för allmän säkerhet. Det österrikiska förslaget förutsätter dels, att de begångna brotten låta brottslingen framträda såsom samhällsfarlig, dels, att antagligt är, att han icke skall avhålla sig från vidare brottslighet.

Anmärkningsvärt är vidare, att i de flesta här granskade system principen om *diskretionär prövning* av förevarande fall ytterligare understrykes därigenom, att, även där ovan sagda personliga

förutsättningar antagas vara förhanden, den beslutande myndigheten merendels icke kategoriskt *ålägges* utan blott bemyndigas att efter sitt fria skön besluta. Även under så stränga förutsättningar som exempelvis i det svenska förslaget (»i särdeles hög grad för allmän säkerhet vådlig» etc.) heter det allenast, att domstolen »må kunna» förordna om säkerhetsförvaring.

Det enda system, som, i allt fall efter orden, icke lämnar något rum för en prövning angående önskvärdheten *in casu* av en interneringsåtgärd, är det franska (jfr dock nedan). Man har sagt, att den franska lagen på ett visst sammanträffande av begångna förbrytelser bygger en presumtion om oförbätterlighet, som icke på annat sätt får motbevisas än genom internandens välförhållande under relegationen.

En överallt uppställd förutsättning för internering (och därmed jämförliga åtgärder) är, att ett *visst minimiantal brott* äro av internanden begångna: enligt norsk rättspraxis ävensom svenska, finska och italienska förslagen två; enligt österrikiska förslaget tre; enligt engelsk lag och det danska förslaget fyra; enligt det tyska förslaget sex samt enligt den franska lagen, under olika förutsättningar, två, tre, fyra eller sju brott och enligt det schweiziska förslaget »många».

Angående *beskaffenheten* av de särskilda brotten finnas bestämmelser av mer eller mindre specificerande art.

Enligt den norska lagen erfordras, att saken rör sig om sådana förbrytelser som myntförfalskning; uppsåtligt dödande; upprepad eller grov misshandel; fosterfördrivning av annan än den havande kvinnan själv; våldtäkt; otuktig umgängelse under hot eller med otillräknelig, med barn eller med ungdom, som är av gärningsmannen beroende; förförelse under missbruk av beroende ställning eller med begagnande av »underfundig adfærd»; koppleri och dylikt; kvalificerat barna- och människorov (i otuktigt syfte: vit slavhandel etc.); hot och utpressning; allmän-

farlig förbrytelse och grov skadegörelse samt grov tjuvnad och rån.

Den franska lagen omfattar, förutom grövre brott i allmänhet (*crimes*), även vissa kombinationer av objektivt sett obetydligt tillgrepp och bedrägeri; vidare även offentligt sårande av blygsamheten; vanemässigt förledande av minderåriga till utsvävningar; sutenörskap; spel; lösdriveri och tiggeri m. m.

Det österrikiska förslaget upptager allmänfarliga förbrytelser samt vissa brott emot »Sicherheit des Geldverkehrs», sedlighet, liv och lem, förmögenhet.

Oberoende av eller vid sidan av nu berörda bestämmelser förekomma stadganden av mera allmän innebörd. Den engelska lagen omfattar huvudsakligen förbrytelser, fallande under rubriken »*felonies*»; den norska lagen »*forbrydelser*». Det tyska förslaget avser »*Verbrechen*» eller uppsåtliga »*Vergehen*». Den norska lagen framhåller, att även blott försökta förbrytelser skola tagas med i räkningen; det italienska förslaget gör enahanda påpekande i vad rör delaktighet.

Det är vidare att noga märka, att endast två av de här omhandlade lagverken över huvud avstå från anspråk på en *mellankommande dom* på frihetsstraff: den norska lagen och det italienska förslaget bilda härutinnan en grupp för sig. I övrigt är regeln, att åtminstone något av brotten skall hava föranlett tidigare straffdom. Vanligen fordrar man dessutom *verkställighet* av det mellankommande straffet, för att detsamma skall komma i beräkning (det tyska förslaget framhåller uttryckligen, att verkställigheten må hava skett »helt eller delvis»). Stundom erfordras, att visst kvantum straff gått i fullbordan, oberoende av huru detsamma fördelar sig på särskilda straffdomar. Så är fallet enligt de svenska, finska och danska förslagen.

Ofta lägges till anspråket på mellankommande verkställighet även villkoret, att ett eller flera förstraff skola förete *viss kvalitet*. Sålunda räkna de svenska, finska, danska och österrikiska för-

slagen allenast med straffarbete eller vad däremot närmast svarar (tukthus, Arbejdsfængsel, Kerker). Enligt det tyska förslaget skall minst ett av förstraffen utgöra straffarbete (*Zuchthaus*). Den franska lagen följer principen att låta två eller flera domar på fängelse, eventuellt av viss minimilängd, kunna under vissa förhållanden ersätta dom på straffarbete.

Angående *kvantiteten* av förbestraffningen utgår det danska förslaget från ett minimum av fyra års samt de svenska och finska förslagen från ett minimum av tolv års straffarbete, medan det tyska förslaget mera allmänt bestämmer, att straffen, eller i allt fall vissa bland dem, skola vara »avsevärda».

Förutom de särskilda anspråken på förbestraffning uppställas även villkor angående *straffet för internationsbrottet*. Då t. ex. de svenska och finska förslagen föreskriva, att detta straff skall vara tukthus, innebäres häruti ett minimum av sex, resp. fyra år. Dessa förslag tillfoga — det finska dock blott så vitt saken rör internering av första graden — det negativa villkoret, att straffet icke får vara livstids tukthus. Det tyska förslaget förutsätter för internering, att straffet innebär tillämpning av den för yrkes- och vanemässiga förbrytare gällande regeln om allmän straffskärpning. Härav följer skyddsåtgärden såsom en legalt fastställd konsekvens.

Vissa förslag innehålla bestämmelser angående ett jämnställande med ovan nämnda arter av inländskt frihetsstraff av viss *utrikes undergången bestraffning*. Det tyska förslaget stadgar inräkning av utländskt frihetsstraff på villkor, att sådant straff blivit ådömt för en gärning, som enligt tysk rätt utgör »Verbrechen» eller uppsåtligt »Vergehen». Även det obligatoriska tukthuselementet i kedjan av förstraff kan få ersättas av sådant straff utrikes, som dels till sin natur mest liknar det tyska tukthusstraffet, dels ej varit kortare än ett år. I viss mån analoga bestämmelser förekomma i det österrikiska förslaget.

Flerestädes förekomma bestämmelser därom, att en kedja av brott (och straff) icke får, därest internering skall kunna därpå grundas, vara avbruten av *preskriptionstid*, beräknad — visserligen från olika utgångspunkter — enligt det danska förslaget till tre år, enligt de svenska, finska, tyska och österrikiska förslagen till fem år och slutligen enligt den franska lagen till tio år. Enligt fransk lag skall hela serien av brott falla inom en period av tio år, oräknat tiden för verkställighet av mellankommande frihetsstraff.

En preskriptionstid av annan art än den nu nämnda möter bland annat i det svenska förslaget, där det i fråga om tillämpligheten av redan avkunnad interneringsdom heter, att, om domen ej verkställts inom tjugu år, från det den vann laga kraft, vare den förfallen; samt att, därest förvaring väl inom nyss berörd tid påbörjats men sedermera blivit avbruten, verkställigheten ej i något fall må återupptagas, då trettio år förflutit, sedan domen vann laga kraft.

Från övriga förslag må i denna del antecknas, att det schweiziska förslaget stadgar dels ett absolut dels ett slags diskretionärt preskriberande av ådömd säkerhetsförvaring: om förvaringen ej börjat inom den för straffet gällande preskriptionstiden, må den icke mera sättas i verket, och om mer än tio år förflutit efter domen, må den över skyddsförvaringen beslutande myndigheten avgöra, huruvida straffet eller förvaringen skall exekveras.

Stundom inverkar *minderårighet*, vare sig så, att sådant brott, som begåtts av ungdomlig förbrytare, över huvud aldrig kan inräknas i en interneringsgrundande serie, eller så, att ingen kan undergå internering, förrän han hunnit viss ålder.

Den först berörda principen omfattas av den engelska lagen, som endast fäster avseende vid brott, begångna efter fyllda sexton år; och av det danska förslaget, som medräknar allenast sådana brott, som begåtts efter fyllda tjuguett år. Den sist berörda grundsatsen åter möter i den franska lagen, som fordrar, att

brottslingen sist vid upphörande av internationsstraffet skall hava uppnått tjuguett års ålder.

Med hänsyn till den franska relegationsåtgärdens karaktär, förvisning till en förbrytarkoloni, har densamma funnits mindre väl lämpad för *kvinnor*, i överensstämmelse varmed numera råder förbud emot deras relegering. Redan tidigare gällde, att relegation ej fick tillämpas emot *överåriga*, nämligen dem, som fyllt sextio år; varjämte givetvis även i övrigt hänsyn måste tagas till vissa *fysiska och psykiska förutsättningar* för livet i straffkolonier.

De personer, som på nyss nämnda grunder undslippa relegationen, bliva efter strafftidens slut, om de äro underåriga, internerade till uppnådd myndighetsålder i en korrektionsinrättning samt i annat fall ställda under förbud att vistas å vissa orter, varom administrativ myndighet före frigivandet bestämmer; ett förbud, som för män gäller utan tidsinskränkning men för kvinnor varar i tjugu år.

Frågan huruvida säkerhetsförvaring beträffande *utlänning* bör ersättas av utvisning, har besvarats olika. Det österrikiska förslaget har valt att hålla säkerhetsförvaringen öppen blott för inländska förbrytare, men att gentemot utlänning tillämpa utvisning på viss tid eller för alltid. En förmedlande ställning emellan denna ståndpunkt och den vanliga, som använder förvaring, oberoende av internandens nationalitet, intages av det tyska förslaget, som medgiver en viss valfrihet emellan internering och utvisning. Det bestämmer, att, när beslut meddelats angående tillämplighet av säkerhetsförvaring, administrativ myndighet skall vara befogad att, »i stället för eller vid sidan av» förvaringens verkställande, utvisa den dömde ur riket. När hälst den utvisade, utan att därtill vara berättigad, sedermera skulle återinkomma i landet, skall säkerhetsförvaring kunna emot honom tillgripas.

Att säkerhetsförvaring av utlänning kan kompletteras av utvisning efter interneringstiden, torde vara tämligen självfallet.

Innan redogörelsen avslutas för de för skyddsåtgärdens in-

träde stadgade förutsättningar, må erinras därom att stundom uppställts särskilda regler för internering vid *återfall efter förutgången dom på internering.*

Enligt de svenska och finska förslagen kan den, som, en gång dömd till förvaring, ånyo begår brott, vilket belägges med tukthus, därigenom hemfalla under livstids förvaring. Det svenska förslaget gör dock, såsom redan anmärkt, undantag för det fall, att det nya brottet betingar livstids tukthus, vilket straff skall på vanligt sätt tillämpas. Eljest står det domstolen, enligt båda förslagen, öppet att välja antingen internering, som då skall ske utan tidsbegränsning, eller också verkställighet av straffet.

Det italienska förslaget stadgar, att absolut obestämd internering skall ådömas dels den vaneförbrytare, som begått minst tre återfall i brott, för vilka s. k. enkelt fängelse (*segregazione semplice*) utgör ordinarie straff, dels också den vaneförbrytare, som två gånger återfaller i brott, belagda med skärpt fängelse.

Rörande *konkurrens* uttalas stundom regeln, att, när ett totalstraff skall fastställas vid sammanträffande av brott, den skyddsåtgärd, som är förbunden med något av straffen i sammanläggningen, behåller sin tillämplighet också vid sidan av totalstraffet.

Frågan om sammanträffande av skyddsåtgärd och straff därigenom, att en internerad under pågående förvaring förövar nytt brott eller övertygas om förut begången, hittills ej straffbehandlad förbrytelse, utgör ett ämne av intresse synnerligen för de system av förvaring, där denna ersätter straffet. Det svenska förslaget innehåller i berörda hänseende vissa bestämmelser, till vilka hänvisas. — Även den franska relegationslagen har särskilda stadganden rörande brott, förövade under relegationstillståndet. — Tydligtvis behöver verkställighet av bötesstraff icke uteslutas av förvaring, även där denna skall träda i stället för frihetsstraff. Därom gives i det italienska förslaget ett uttryckligt stadgande.

Rörande påföljden *förlust av medborgerliga rättigheter* möta på vissa håll särskilda bestämmelser. Anföras må stadgandet i det schweiziska förslaget, att den, som blivit såsom vaneförbrytare invisad i en förvaringsanstalt, skall under tio år vara »*in der bürgerlichen Ehrenfähigkeit eingestellt*». Vanligast torde här berörda regler ansluta sig till vad i saken gäller för det fall, att frihetsstraff i vanlig ordning undergås. Härvid kan man, såsom det finska förslaget, låta tidpunkten för utskrivning ur säkerhetsanstalten motsvara frigivande ur straffanstalt.

Angående *återverkande kraft* av nyinförd lag om internering förklaras i de finska och österrikiska förslagen, att användningen av säkerhetsmedel rättar sig städse och uteslutande efter den nya lagen. Det italienska lagförslaget uttalar, att senare lag skall användas, när dess bestämmelser äro gynnsammare (än äldre lags) för den tilltalade, eller där fråga är om vaneförbrytare.

Till tryggande av den individuella rättssäkerheten vid tillämpning av interneringsinstitutet har man, vid sidan av ovan nämnda restriktioner, träffat åtskilliga garantianordningar av annat slag.

Att den myndighet, som har att avgöra om interneringsbeslutet, är i besittning av *särskild kvalifikation*, har man på olika sätt sökt föranstalta.

Enligt norsk lag kan interneringsdom meddelas av lagmansrätt samt, dock endast under vissa förutsättningar, av militärdomstol. Den franska lagen förbjuder sådant ärendes dragande under krigsdomstol m. fl. specialdomstolar eller under summarisk behandling vid vanlig domstol.

I stor utsträckning har man sökt genomföra en *maktfördelning* emellan myndigheter av olika beskaffenhet. Enligt det svenska förslaget fordras dock blott, att domstolen, som i saken dömer,

dessförinnan inhämtat utlåtande från »myndighet, som Konungen bestämmer».

Åt juryn, där sådan finnes, har man, praktiskt taget, över allt givit vetorätt gentemot interneringen. Till och med enligt den franska lagen, där villkoren för internering synas vara av lagen fullständigt bestämda, förefinnes såtillvida ett visst faktiskt utrymme för juryns prövning, som den kan genom att förklara mildrande omständigheter vara för handen göra de legala förutsättningarne för relegationen kraftlösa.

I England får interneringsfrågan icke upptagas till prövning, försåvitt icke *the director of public prosecutions* låtit åklagaren i stämningsskriften göra gällande, att vederbörande är att anse såsom »*habitual criminal*».

Det österrikiska förslaget fordrar, att domstolen dels skall vid det tillfälle, då straff över internationsbrottet avkunnas, besluta om internering, dels också senare, när internanden undergått straffet och ytterligare kännedom vunnits om honom genom hans uppförande under strafftiden, i nytt beslut visa sig fasthålla vid sin ursprungliga uppfattning.

Såsom garantiföreskrifter har man att uppfatta det stundom uppställda förbudet emot internering på grund av *politiska brott;* slutligen också vissa bestämmelser angående sättet för *bevisningens förebringande* samt om tillfälle för internanden att från sin sida belysa framställda internationsgrunder.

I sistberörda hänseende kan förtjäna framhållas, hurusom den engelska lagen föreskriver, att den tilltalade minst en vecka i förväg, innan interneringspåståendet upptages till granskning, skall därom erhålla underrättelse, innehållande specificerad uppgift om de föregående domar samt övriga grunder, varpå interneringsyrkandet kommer att byggas. Den engelska lagen förutsätter en procedur med bevis och motbevis från ömse sidor rörande sådana frågor som internandens karaktär och rykte, en-

kannerligen frågan, huruvida han varaktigt framhärdat i ett ohederligt eller brottsligt leverne.

I fråga om bevisning torde böra framhållas, att en viss lättnad i eljest gällande förutsättningar för interneringsbeslutet stundom, såsom i engelsk rätt, stadgas för de fall, att brottslingen själv *erkänner* sig vara habituell förbrytare eller *förut därom övertygats* i tidigare process, som lett till hans internering.

Beträffande *hjälp i rättegången* må här erinras om den franska relegationslagens stadgande, att en försvarare skall ex officio givas internanden, vid äventyr att rättegången eljest kommer att sakna giltighet.

Sedan nu angivits de allmänna dragen av interneringsåtgärden och dess rättsliga förutsättningar, må här även aktgivas på förefintliga bestämmelser angående verkställighetens reglering.

Rörande den norska lagen är ovan omtalat, att, efter beslut om kvarhållande av den dömde utöver den fasta strafftiden, han antingen kan behållas i fängelset eller överflyttas till tvångsarbetshus.

Den franska relegationen har två huvudtyper, »individuell» och »kollektiv» relegation. Vid den förstnämnda får den relegerade fritt vistas inom koloniområdet med allenast den begränsning, som påkallas för att säkerställa emot rymning och att möjliggöra övervakning. Denna form av relegation medgives de relegerade, som kunna utan statsingripande reda sig själva och visa sig genom gott uppförande värda sådan förmån. Beslut därom, såväl som eventuellt sedermera om förmånens indragande, fattas av vederbörande minister efter inhämtat råd av en s. k. klassifikationskommission. — Vid den kollektiva relegationen tillhållas de relegerade, till gengäld, heter det, för det underhåll, de på statens bekostnad erhålla, att förrätta viss andel i allmänt arbete för kolonien; de äro underställda en regim, som nära överensstämmer

med vad som gäller för straffångar, transporterade till kolonierna. Efter att hava tillbragt någon tid i en sluten anstalt, där de förberedas för kolonilivet, fördelas de på vissa verkstäder och arbetsplatser. Under förbidan på att tillerkännas förmånen av individuell relegation kunna de småningom, vid gott uppförande, erhålla vissa lättnader, utackorderas i enskilt arbete, få bruka eget jordområde o. s. v.

Den franska relegationen ingår såsom ett led i ett arbete till bekämpande av återfall, som ungefär samtidigt, genom lagar av 1885 och 1891, sattes i gång, omfattande, jämte relegationen och modifikationer i reglerna om bestraffning av återfall, vissa regler om regimen i fängelserna samt påbud om villkorlig frigivning och villkorlig dom, ävensom föreskrift om statsunderstöd åt arbetet för frigivna fångars vård och regler för s. k. rehabilitering.

Den engelska lagen uppställer såsom huvudregel för preventivförvaringen, att de personer, som undergå densamma, och de anstalter, där den verkställes, skola stå under vanlig fångvårdsregim, med iakttagande av de lättnader, som av statssekreteraren särskilt föreskrivas; och skola, heter det även, »personer, undergående *preventive detention* göras till föremål för sådana disciplinära och reformerande inflytelser, ävensom sysselsättas med sådant arbete, som må vara bäst skickat att göra dem dugliga och villiga att efter frigivande skaffa sig hederlig utkomst».

Sitt mest självständiga genomförande torde dessa grundsatser hava nått i vad saken rör manliga internater, för vilka särskild förvaringsanstalt uppförts, det s. k. *Preventive detention prison,* beläget vid Camp Hill på ön Wight, medan de kvinliga, som förekommit i särdeles ringa antal, inrymts i viss del av en huvudsakligen för annat syfte använd anstalt. Att själva behandlingen inom förvaringsanstalten, särdeles under början av preventionstiden, icke till det yttre på något mera genomgripande och påtagligt sätt avviker från den ordning, som under vissa förhållanden tillämpas även å fångar, undergående vanligt straffarbete, torde

med stöd av inhämtade upplysningar kunna påstås. En mycket betydelsefull skillnad från behandlingen av vanliga straffångar har man däremot här att finna i den efterbehandling, som inträder sedan villkorligt frigivande från anstalten ägt rum (och varom sedermera skall talas).

Under bästa möjliga hygieniska förhållanden — anstalten på Camp Hill är även i klimatologiskt hänseende synnerligen gynnsamt utrustad — tillämpar man på den internerade, under ständig vädjan till hans självaktning och håg att arbeta sig upp, ett system av gradvis stigande förmåner och frihet. Han sysselsättes efter sina förutsättningar med byggnadsarbete, jordbruksarbete, trädgårdsskötsel, skomakeri, snickeri, kokning, bakning, målning o. s. v. eller, om han icke är lämplig för mera ansträngande arbete, med skrädderi, sömnad, stickning o. s. v. Anstaltsdräkten avviker tydligt från den för straffångar brukliga. Vid sidan av lån från internatbiblioteket är det tillåtet för internaten att, i den mån hans genom arbetet i anstalten och under gott uppförande förvärvade, på hans konto uppförda tillgodohavande sådant medgiver, skaffa sig ett antal egna böcker samt även tobak, cigaretter, vissa matvaror o. s. v.

Vid sitt inträde i anstalten placeras internaten i den s. k. *ordinary grade*. Då han under sex månader har ådagalagt flit och gott uppförande, erhåller han härom ett certifikat, som berättigar honom till åtnjutande av ökade förmåner.

Det första certifikatet är förutsättning för rättigheten att deltaga i de gemensamma måltiderna. Det andra certifikatet medför rätt att deltaga i gemensamma underhållningar och det tredje att bruka en liten jordlott, vars avkastning försäljes till anstalten. Det fjärde certifikatet medför, att internaten förflyttas till den s. k. *special grade*. Här erhåller han större frihet med hänsyn till brev, besök och köprättigheter, får tillgång till en daglig tidning samt får deltaga i diskussioner och idka musik.

Han kan nu också erhålla och få ensam bebo en liten bo-

stadslägenhet med »bed-sitting-room» och kök. Till denna bostad erhåller innehavaren egen nyckel.

Sin fritid står det härefter internaten öppet att tillbringa på sin jordlott eller annorstädes inom ett vidsträckt tillmätt område, praktiskt taget utan tillsyn.

Dåligt uppförande medför nedflyttning i den s. k. disciplingraden, som dock sällan användes. I denna grad hålles internaten isolerad, erhåller ingen av de eljest honom tillkommande förmånerna, tobak m. m., samt underkastas inskränkning i fråga om brev och besök.

En bestämmelse, som stundom förekommer, såsom i det danska förslaget och i den franska lagen, är, att kortare *permission* må kunna under vissa förutsättningar beviljas den internerade.

Angående *kontroll* över interneringen samt uppsikt över internatens utveckling innehåller den engelska lagen ganska utförliga föreskrifter. Vid förvaringsanstalten skall finnas en av statssekreteraren förordnad visitationsnämnd (*board of visitors*), av vars ledamöter åtminstone två skola vara fredsdomare. Anstaltens föreståndare skall till statssekreteraren periodiskt ingiva rapport över de internerades uppförande och flit, deras framtidsutsikter och sannolika uppförande efter en frigivning. Till hjälp för denna uppgift skall föreståndaren vid sin sida hava en kommitté — s. k. *advisory committee* — bestående av de ledamöter av visitationsnämnden samt de övriga personer av båda könen, som statssekreteraren förordnar. Denna kommitté skall minst var sjätte månad sammanträda å föreskriven tid för att personligt meddela sig med de internerade och biträda föreståndaren med uppsättande av de honom åliggande rapporter samt äger att efter gottfinnande även eljest sammankomma och för egen del avgiva sådana framställningar, som synas vara av behovet påkallade. Åt sådan internat, som uppflyttats i högsta graden, ägnar kommittén särskild uppmärksamhet för att bestämma, huruvida frigivning bör tillstyrkas.

Beträffande *brott*, varom internaten övertygas under fortgående förvaring, hänvisas till vad ovan anförts om konkurrens.

Ur interneringen skall, såsom förut är framhållet, enligt vad lagarna och mestadels förslagen innehålla, den internerade kunna *lösgivas före* utgången av den för honom fastställda maximitiden. De svenska och finska förslagen sakna, försåvitt saken rör internering på livstid, bestämmelse i denna riktning.

Där nu vägen står öppen för en förtida frigivning, har dock merendels fixerats en absolut *minimitid*, som under alla förhållanden skall i anstalten tillbringas. Sålunda hava de förslag, som låta förvaringen träda i stället för straff, härav föranletts till bestämmelsen, att interneringstiden icke får under några omständigheter bliva kortare än det utbytta straffet. Jämte denna variabla minimigräns förekommer såväl i dessa förslag som eljest stundom även en fast, för alla fall lika tid, som vid internering icke får underskridas: tre år i det österrikiska förslaget; fem år i det schweiziska förslaget; sex år i den franska lagen samt sex och, vid internering av andra graden, femton år i det italienska förslaget; varjämte det tyska förslaget förutsätter, att förvaringen alltid varar en »längre tid».

Den engelska lagen fastställer ingen minimitid. Enligt praxis och i överensstämmelse med reglerna om gradpassering inom förvaringsanstalten lärer kortaste förekommande förvaringstid ej gärna understiga omkring två år.

Bestämmanderätt över frågan om förtida frigivning tillkommer enligt norsk lag myndighet, som av konungen förordnas. Enligt engelsk lag ligger avgörandet hos statssekreteraren och enligt fransk lag samt det italienska förslaget hos domstol. Givetvis har statschefen även för dessa fall benådningsrätt, varom den franska lagen innehåller vissa formella regler.

Att enligt det tyska förslaget internering för kortare tid helt beror av administrativ myndighet men eljest påkallar domstols medverkan, är förut antytt. Även det schweiziska förslaget lägger bestämmanderätten i denna del i administrativ myndighets hand; väl också det österrikiska förslaget.

Enligt det danska förslaget skall beslut i frågan meddelas av en myndighet, bestående av en domare såsom ordförande, en representant för åtalsmyndigheten samt en person, som deltager i arbetet för frigivna fångar.

Den beslutande myndigheten skall enligt vissa förslag hava ovillkorlig *skyldighet att upptaga och pröva* frågan om frigivning. Enligt norsk lag skall, sedan den fasta strafftiden gått till ända, omprövning angående behovet av ett kvarhållande ske årligen. Den engelska lagen bestämmer, att statssekreteraren åtminstone vart tredje år skall pröva, om en internerad må frigivas. Enligt det danska förslaget skall anstaltsledningen sex veckor före utgången av minimitiden förelägga prövningsrätten spörsmålet om frigivning skall äga rum; varefter, om sådan icke då beviljas, frågan skall återupptagas med vissa mellanrum efter regler, som av regeringen fastställas.

Rörande ett *initiativ från den internerades egen sida* låter den franska lagen det uteslutande bero av denne, huruvida han, efter sex års relegering, vill anhängiggöra talan om befrielse. Det italienska förslaget innehåller vissa tidsbestämmelser för internatens rätt att väcka talan om frigivande.

Förutsättningen för frigivning i förtid angives i norsk rätt vara, att sådan åtgärd kan antagas ske utan särskild fara. Förvaringen skall icke fortsättas längre, än det »findes fornødent».

Den franska lagen fordrar, att internaten skall kunna förete bevis om gott uppförande, gjorda tjänster åt koloniseringsarbetet samt nödiga existensmedel.

Den engelska lagen föreskriver, att vid avgörande, huruvida frigivning bör äga rum, samt, i jakande fall, på vilka villkor den-

samma bör få ske, skall i beaktande tagas vederbörandes »*condition, history, and circumstances*». Frigivning må äga rum, heter det vidare, för så vitt statssekreteraren finner sig vara tillräckligt övertygad om att internaten kommer att avhålla sig från förbrytelser (»*crimes*») samt leva ett nyttigt och arbetsamt liv eller icke längre äger förmåga att begå förbrytelser eller också av annan anledning icke lämpligen bör kvarstanna i anstalten.

De svenska och finska förslagen bestämma, att internaten skall kvarstanna i förvaringsanstalten, så länge hans samhällsvådlighet (allmänfarlighet) kan anses fortfara.

Enligt det danska förslaget kräves bland annat, att internatens förhållande icke talar emot ett frigivande, att han icke under loppet av senaste fem år varit frigiven på prov samt att säkerhet finnes för passande arbete åt honom efter frigivningen eller eljest för omhändertagande och underhåll.

Det tyska förslaget uppställer den förutsättning, att internaten längre tid uppfört sig väl i anstalten; att hans personliga omständigheter göra det befogat att förvänta, att han i framtiden skall förhålla sig väl; samt att till hans underhåll tillräcklig arbetslägenhet finnes säkerställd eller att på annat sätt sörjts för hans utkomst.

Det schweiziska förslaget förutsätter, att vederbörande myndighet, efter hörande av anstaltens tjänstemän, »antager, att förvaringen icke mera är nödvändig».

I det italienska förslaget stadgas såsom särskild förutsättning för villkorlig frigivning av vaneförbrytare, att sådan ej får komma i fråga, oberoende av hans ekonomiska ställning, förrän han lärt sig ett hantverk och ådagalagt en bestående böjelse för arbete.

Gemenligen stadgas för den frigivne en *prövotid*.

Särskilda bestämmelser angående dennas längd uppställas ofta, antingen rörande maximitid, såsom i engelsk lag, enligt vilken statssekreteraren är befogad, att när som hälst, dock

sist efter fem år, om föreskrivna villkor iakttagits, meddela ovillkorlig friförklaring; eller också rörande en bestämd tidslängd. Prövotiden utgör sålunda i det danska förslaget två år; i det schweiziska förslaget tre år samt i norsk lag och det tyska förslaget fem år. Även förekomma annorledes bestämda frister: enligt det svenska förslaget så lång tid, som åtgår för preskribering av den icke verkställda delen av förvaringen (alltså trettio år, räknat från det domen vann laga kraft).

De *prov*, som den villkorligt frigivne har att bestå, försåvitt friheten icke skall gå förlorad, äro på olika sätt bestämda. Det svenska förslaget kräver, att den frigivne ej gör sig skyldig till »dåligt uppförande». Enligt det schweiziska förslaget kan återinsättning ske, om den frigivne begår en straffbar handling, om han trots formlig maning av övervakaren handlar i strid med givna anvisningar eller om han varaktigt undandrager sig uppsikten. De danska och tyska förslagen hänvisa till reglerna om villkorlig frigivning, varav för t. ex. det danska förslaget följer, att den frigivne internaten regelmässigt skall sättas under lämplig frivillig tillsyn och att frigivningen knytes till det villkor, att han förer ett arbetsamt, redbart och nyktert liv samt nöjaktigt följer de honom av tillsyningsmannen givna åläggande. Ytterligare villkor kunna tillfogas, när så må anses önskligt. Vid frigivningen mottager fången ett pass, som innehåller de för frigivningen gällande villkor samt tillkännagivande om påföljd av ett handlande i strid därmed; något varom den frigivne även muntligen erhåller meddelande. — De villkor, som enligt engelsk rätt pläga uppställas, må även anföras. De omfatta, att den frigivne skall ställa sig själv under övervakning av centralföreningen (*central association*); icke utan dess tillstånd ändra bostad; efterkomma dess föreskrifter med hänsyn till punktlighet och regelmässighet såväl i arbete som eljest, ävensom på begäran meddela om sig själv alla önskade upplysningar; avhålla sig från lagbrott; icke hava umgänge med personer av dålig karak-

tär och föra »*a sober and industrious life*» till centralföreningens fulla tillfredsställelse.

Enligt engelsk rätt står den lösgivne under en på enskild väg ordnad tillsyn och hjälp av halvofficiell prägel, utgående från den nyssnämnda *central association*, bildad år 1910 såsom en hela landet omfattande sammanslutning av allehanda för räddningsarbetet bland fångar intresserade organisationer och enskilda personer samt stående under ordförandeskap av statssekreteraren för inrikes ärenden.

Rörande *kontrollen* under prövotiden må antecknas bestämmelsen i engelsk rätt om periodisk rapport från den övervakande till statssekreteraren rörande den övervakades uppförande och omständigheter.

Även möta bestämmelser rörande *tillvaratagande* och införpassning tillbaka till interneringsanstalten, för det fall att friheten förverkas.

Vid frihetens förverkande följes oftast den princip, att hänsyn till den gångna prövotiden ej tages vid *beräkning av resterande interneringstid*. Annan mening möter i engelsk rätt, som bortser allenast från sådan tid, varunder internaten olovligen håller sig borta från anstalten.

ALLMÄN MOTIVERING

Såsom en väsentlig sida i lagstiftarens syfte med det moderna frihetsstraffet framträder strävan att förmå brottslingen att för framtiden självmant föra ett laglydigt liv, vare sig detta uppnås genom att verkligen förbättra hans sinnelag eller genom att vänja honom vid ett regelbundet och arbetsamt levnadssätt eller genom att ingiva honom fruktan för nytt straff. I icke så få fall visar sig emellertid, att verkligheten icke motsvarar lagstiftarens syfte. Brottslingens liv ter sig i dessa fall såsom en ständig växling mellan straff och straffrihet: några månader eller något år i straffanstalt; några månader i frihet; återigen något år i straffanstalt; några månader i frihet o. s. v. livet igenom — fall, där man vid straffverkställighetens slut kan säga sig, att brottslingen, om han har fysisk möjlighet att begå brott, med en viss naturnödvändighet skall inom kort komma tillbaka till anstalten. Genom straffregistrets införande hos oss har detta faktiska förhållande lätt kunnat konstateras. Från nämnda tidpunkt, d. v. s. från och med år 1901, till och med år 1920 hava sålunda 92 personer genom minst fyra särskilda domar dömts till sammanlagt minst tio års straffarbete. Bland dessa hava, närmare bestämt, tolv personer undergått 4 domar å straffarbete, fjorton personer 5 domar, tretton 6, sexton 7, tio 8, tretton 9, sju 10, tre 11, tre 12 samt en icke mindre än 15 olika domar å straffarbete. Straffsumman har, bland dessa 92 personer, utgjort i femton fall 10—11 år, i femton fall 11—12 år, i tretton fall 12—13 år, i elva fall 13—14 år, i åtta fall

14—15 år, i tio fall 15—16 år, i sju fall 16—17 år, i två fall 17—18 år, i fyra fall 18—19 år, i tre fall 19—20 år, i två fall 20—21 år samt i två fall 22—23 år. Och härvid får man icke förgäta, att ett betydligt antal bland dessa personer dessutom före 1901 undergått flerfaldiga domar å straffarbete, vilka här icke medräknats. Beträffande den tid, som förflutit från frigivningen till nästa brotts begående, har den i 114 fall utgjort mindre än en månad, i 67 fall 1—2 månader, i 46 fall 2—3 månader, i 35 fall 3—4 månader, i 30 fall 4—5 månader, i 25 fall 5—6 månader, i 15 fall 6—7 månader, i 24 fall 7—8 månader, i 16 fall 8—9 månader, i 16 fall 9—10 månader, i 10 fall 10—11 månader, i 13 fall 11—12 månader o. s. v. — alltså i 411 fall mindre än ett år. Exempelvis har en av dessa personer, vilken under nämnda tidrymd träffats av tio olika domar på straffarbete, i intet fall dröjt längre än 24 dagar med att begå nytt brott. Det dominerande brottet är stöld; närmast stölden kommer bedrägeribrottet. Den högsta resan stöld, vartill, under denna tjugoårsperiod, de ifrågavarande kroniska tjuvarne blivit dömda, är i ett fall den sjuttonde, i ett fall den sextonde, i ett fall den femtonde, i ett fall den trettonde, i ett fall den tolfte, i sex fall den elfte, i åtta fall den tionde, i sjutton fall den nionde, i tjugofem fall den åttonde, i sexton fall den sjunde, i tjugoett fall den sjätte resan o. s. v.

Straffet fyller i fråga om dessa s. k. kroniska förbrytare knappast något annat ändamål än allmänpreventionens — att på *andra* individer i samhället inverka till avhållande från att begå brott. Det oskadliggörande av brottslingen, som ingår såsom ett viktigt moment i frihetsstraffet, blir nämligen i dessa fall alldeles otillräckligt, där det icke är fråga om livstidsstraff eller eljest utpräglat långvariga straff.

Även om nu straffets allmänpreventiva funktion för ingen del får underskattas, är det tydligt, att en straffrätt, som allvarligen strävar efter individualprevention — att göra den brottslige

individen själv ofarlig för framtiden — bör vara betänkt på något medel att avhjälpa nämnda brist och förekomma den skada för samhället, som ligger dels i de ständigt upprepade brotten, dels i den inverkan, han med säkerhet kan antagas under fritiden utöva på andra. Man bör icke heller alldeles förbise, att det finnes ett visst sammanhang mellan allmänprevention och individualprevention: att, även ur allmänpreventiv synpunkt, detta meningslösa fram och tillbaka, denna ständiga växling mellan straffanstalt och frihet, som visar, att lagstiftaren alldeles icke i sitt straff funnit det medel, han önskat, kan rubba folkets förtroende för straffrättsskipningen och därmed minska respekten för strafflagen.

För en reform på denna punkt äro två vägar tänkbara. Antingen skulle man kunna söka ett medel, som bättre än det vanliga straffet verkade psykologiskt på en brottsling av detta slag, eller ock ett medel, som oskadliggjorde honom genom avskiljande från yttervärlden under väsentligt längre tid än det vanliga straffet.

En inverkan på brottslingens psyke, genom annat än straff, kan och bör ifrågakomma beträffande sådana brottslingar, som äro psykiskt abnorma, vare sig i riktning av sinnessjukdom eller sinnesslöhet. Synpunkten av sjukvård bör i detta fall träda i förgrunden, även om icke varje spår av straffbehandling avlägsnas och även om, framför allt, man måste hava rätt att göra brottslingen oskadlig, så länge hans farliga sinnesbeskaffenhet fortfar. Det måste anses alldeles oriktigt att, där brottsligheten sammanhänger med varaktig psykisk abnormitet, i domen på förhand bestämma längden av den tid, varunder staten har rätt att behålla brottslingen under behandling. Då en sådan person begår brott, som sammanhänger med hans abnormitet, finnes alltid anledning att befara, att hans brottslighet är svårutrotlig eller outrotlig (såvida icke abnormiteten skulle låta sig hävas). Och denna misstanke stegras hastigt vid varje upprepande av brott från hans sida.

Man är därför berättigad att under väsentligt mindre restriktiva förutsättningar än eljest betrakta och behandla denne brottsling såsom oförbätterlig; kanske därutöver att omhändertaga en sådan person även i sådana fall, där han icke begått brott i teknisk mening men dock visat sig samhällsvådlig (t. ex. genom straffritt försök eller förberedelse till brott). Men i ena som andra fallet bör han i främsta rummet betraktas såsom en sjuk människa.

Dessa fall av svårförbätterlighet eller oförbätterlighet äro emellertid icke föremål för nu föreliggande förslag. Men den individuella oemottagligheten för straff är icke inskränkt till dem. Erfarenheten framvisar även fall, där det — åtminstone tillsvidare — är omöjligt att konstatera någon psykisk abnormitet i nyssnämnda mening, men där dock straffmedel, som på flertalet individer utöva en mer eller mindre reformerande verkan, gå individen i fråga spårlöst förbi. Varken i form av fruktan för straff eller på annat sätt låter han bibringa sig några motiv för laglydigt handlande; och straffanstaltens tillvänjande vid arbete visar sig sakna varje grepp i hans natur, så snart han kommer utanför fängelsemurarna. Att utan vidare taga för givet, att även i dessa fall en latent abnormitet är grund till oförbätterligheten, och sålunda använda samma sjukvårdsbehandling, som i fråga om den bevisligen abnorme, kan så mycket mindre komma i fråga, som man — så vida icke symptom av abnormitet uppenbara sig under själva behandlingen — saknar varje kriterium för att avgöra verkan av en dylik sjukvård: han var ju redan vid intagandet fullständigt symptomfri.

Individualpreventionen är sålunda i dessa fall helt och hållet inskränkt till oskadliggörande. Då en exstirpation i rent bokstavlig mening måste lämnas alldeles ur räkningen, kan oskadliggörandet endast uppnås genom att bereda staten möjlighet att beröva brottslingen hans frihet under väsentligt längre tid än vad av vanligt straff skulle följa.

Enklast vore naturligtvis nu att förlänga det vanliga straffet

till straff på mycket lång tid eller rentav livstid — alltså en generaliserad och kraftigt skärpt tillämpning av iterationsinstitutet. Men denna enkla utväg möter en oövervinnelig betänklighet. Straffet, d. v. s. preventivstraffet, vilar visserligen på samhällsnyttan: samhället behöver straffet för att skydda sig mot viss fara från individerna. Men samhället får icke i varje fall av fara använda vad medel som helst. Mot intresset av säkerhet i samhället och rättsordningens upprätthållande står individernas personliga intressen; och eftersom samhället, när allt kommer omkring, består av individer och är till för deras skull, måste dessa intressen vägas mot varandra. Samhället skulle icke kunna för varje ringa brott taga individernas liv, även om detta vore ett säkert medel att starkt minska eller alldeles förekomma slagsmål, ärekränkningar, snatterier o. s. v. Reaktionen mot individen måste stå i viss proportion till den grad av farlighet, som individen ådagalagt, därvid emellertid samhället visserligen icke är inskränkt till att taga hänsyn till den farlighet, han ådagalagt genom det *nu* begångna brottet. Men man måste härvid skilja på farans extensitet och intensitet: aldrig så ofta upprepade bagatellbrott utvisa icke den *intensitet* i individens samhällsfarlighet, som kräves för att använda de verkligt svåra straffen. Faran av snatterier, om än så talrika, är icke detsamma som faran av rånmord. Ville lagstiftaren icke erkänna denna skillnad, så skulle han svårligen kunna undgå den konsekvens att överhuvud — och icke ensamt vid kronisk brottslighet — använda de svåra straffen i främsta rummet mot obetydliga förseelser, eftersom dessas frekvens alltid är ojämförligt större än de svåra brottens.

Härav följer, att lagstiftaren icke kan hjälpa sig med att helt enkelt förlänga det vanliga strafförfarandet i sådana fall, där brottslingen väl visat sig oförbätterlig, men endast begått mindre brott. Samma synpunkt återkommer, även då det gäller åtgärd, som såvitt möjligt avklätts alla straffelementer utom det

rena oskadliggörandet d. v. s. det rena frihetsberövandet. Väl ligger användbarhetens gräns icke på samma ställe för den skyddsåtgärd, vilken av straffet endast behållit oskadliggörandet, som för det egentliga straffet. Men det finns dock en gräns, under vilken *intet* användbart medel, varken straff eller skyddsåtgärd, kan utfinnas för att göra brottslingen oskadlig. Under denna gräns faller den brottsling, som väl visat sig oförbätterlig men som aldrig begått annat än ringa brott. Här måste lagstiftaren kapitulera. Det återstår blott att för varje nytt brott straffa honom på vanligt sätt, låt vara med någon — icke allt för stark — strafförhöjning på grund av iteration.

Vända vi oss å andra sidan från de ringa brotten till de allra svåraste, så är lika tydligt, att någon särskild åtgärd för oskadliggörande icke kräves i de fall, där det vanliga straffet är mycket långvarigt. Dömes en kronisk brottsling till livstids frihetsstraff, jämlikt den vanliga straffskalan för det brott, han nu begått, så är det en för staten relativt likgiltig fråga, huruvida straffet på honom utövar någon reformerande verkan. Han är i alla händelser genom själva straffet så gott som urståndsatt att vidare begå brott. Visar han sig mot förmodan förbätterlig i fängelset, så benådas han på samma villkor som andra livstidsfångar; visar han sig oförbätterlig, så behålles han; och till att underkasta honom en annan behandling än andra livstidsfångar och fördenskull föra honom till särskild anstalt finnes — då han icke anses abnorm — inga tillräckliga skäl: särskilt vore det förkastligt att för *samma* brott låta honom undergå en i det hela *mildare* behandling än andra brottslingar, endast därför, att han enligt sina antecedentier måste anses oförbätterlig.

Beträffande sådana kroniska förbrytare, som äro att anse såsom fullt tillräkneliga, förfaller alltså frågan om särskild skyddsåtgärd såväl vid ringa brott som vid de allra grövsta brotten. Återstå brott av en viss medelsvårhet. Även här gäller visserligen, att lagstiftaren icke skulle kunna använda ett *straff* av vanlig art, som

innebure oskadliggörande för hela livstiden eller ens för viss, mycket lång tid. Men väl kan han i dessa fall, där oförbätterligheten vederbörligen konstateras, använda en skyddsåtgärd av ovannämnda art, som, under det den i avseende på oskadliggörande är likvärdig med ett frihetsstraff på livstid eller mycket lång tid, i övrigt verkställes utan annan inblandning av straffelementer än som är nödvändigt för själva oskadliggörandet, d. v. s. för att hindra brottslingen att återtaga sin frihet. Då denna åtgärd onekligen innebär ett mindre lidande än straff (straffarbete) av samma tidslängd, kan den utan att för hårt stöta mot individernas berättigade intresse (eller, om man så vill, mot rättskänslan) användas mot en individ, belastad med brott, som icke äro nog svåra för att medgiva en obegränsad förlängning av straffet men dock icke så ringa, att deras obetydlighet förbjuder varje reaktion i form av långvarigt frihetsberövande.

Av den tankegång, som här utvecklats, framgå fyra principer, på vilka förslaget är byggt: 1) då åtgärden användes, bör den träda i stället för straffet och icke såsom ett plus läggas till detta; 2) åtgärden förutsätter en åtminstone relativ oförbätterlighet hos brottslingen, och lagen måste därför så bestämt som möjligt angiva kriterierna härför i brottslingens antecedentier; 3) det nu ådömda straff, för vilket åtgärden skall träda i stället, får icke vara ett ringa och icke heller ett mycket svårt straff; lagen måste närmare angiva dessa gränser; 4) åtgärden måste så utföras, att den dels erbjuder nödig garanti för att brottslingen effektivt avspärras från yttervärlden, dels är i andra avseenden så fri från straffkaraktär, som lämpligen kan ske.

ad 1. Otvivelaktigt måste vid reaktionen mot brott — vad namn och form den må hava — allmänpreventionens krav alltid noga beaktas. Detta krav medför, att reaktionen måste innehålla ett *lidande* för brottslingen, vilket avskräcker andra och omisskänneligt uttrycker samhällets ogillande av handlingen. An-

vände man en oskadliggörande skyddsåtgärd, som saknade detta element, så vore det icke blott berättigat utan nödvändigt att jämte skyddsåtgärden använda även straff.

I verkligheten ligger emellertid saken helt annorlunda. En sådan skyddsåtgärd är — åtminstone under nuvarande förhållanden — helt enkelt otänkbar. Någon idyllisk koloni, där de för ordnat samhällsliv odugliga skulle i ostörd ro framleva ett behagligt liv, låter sig icke åstadkomma. Fastmera förutsätter oskadliggörande för livstid ett i och för sig synnerligen kännbart frihetsberövande för livstid. Att förneka det element av lidande, som så uppenbart ingår i den oskadliggörande skyddsåtgärden, sådan den i verkligheten måste gestalta sig, är därför en ren orimlighet, som, där den framträder, endast kan förklaras genom förväxling av vad samhället åsyftar med åtgärden och vad åtgärden faktiskt är. I verkligheten innebär åtgärden ett kanske vida längre frihetsberövande än straffet och säkerligen i de flesta fall ett lika stort, stundom kanske ett större lidande. Detta faktum kan ej ändras därav, att åtgärden *åsyftar* endast individualprevention i form av oskadliggörande. Att först straffa och sedan internera skulle därför betyda att först tillfoga ett visst lidande, nämligen det kvantum, som man anser allmänpreventionen kräva i detta fall, och sedan ett nytt lidande, som inses vara icke blott lika stort utan ofta större än det redan tillfogade. Det betyder sålunda att alldeles onödigtvis tillfoga lidande, som icke kräves av straffets ändamål.

Även ur vedergällningssynpunkt är en sådan kumulation oförsvarlig. Även ur denna synpunkt gäller, att redan straffet innefattar det mått av lidande, det *malum passionis*, som rättskänslan finner motsvara *malum actionis*, den onda gärningen. Rättskänslan, såvitt den är parad med eftertanke, bör icke kunna finna sig i, att efter detta kvantum lidande ett nytt kvantum lidande, som *ensamt* hade varit tillräckligt eller mer än tillräckligt att tillfredsställa rättskänslans krav, tillägges för samhällsnyttans skull. I

själva verket skulle väl därför även anhängarne av den åsikt, som vill först straffa och sedan internera, knappast vilja sätta i fråga att utsträcka sitt system även till de — låt vara absolut oförbätterliga — brottslingar, som dock aldrig göra sig skyldiga till annat än obetydliga förseelser: orimligheten att för dylika förseelsers skull beröva en människa hennes frihet för livstiden beror tydligen på det gentemot samhällsfaran alldeles oproportionerliga *lidande*, som en sådan åtgärd oundgängligen innesluter.

Ytterligare må ej lämnas oanmärkt, att en sådan dubblering av rättsverkningar lätt skulle kunna göra hela institutet ganska betydelselöst i praktiken. Det organ — domstol, nämnd eller något annat — som hade att *in casu* bestämma om skyddsåtgärdens tillämpning, skulle kanske, med allt skäl, rygga tillbaka för den obarmhärtighet, som låge i detta onödiga fördubblande av lidandet och hellre, med uppoffring av samhällsnyttans krav på oskadliggörande, inskränka sig till det vanliga straffet — åtminstone under förutsättning, att man icke hade med utpräglat svåra brottslingar att göra.

I den moderna diskussionen har ifrågasatts ett slags medelväg mellan straffets utbytande mot skyddsåtgärd och kumulation av dem båda, nämligen det förfarande, att straffet under alla förhållanden verkställes och *först därefter* avgörande träffas, huruvida den straffade skall ytterligare kvarhållas, genom internering efter strafftidens slut. I ett bland de aktuella strafflagsförslagen, det österrikiska (1912, § 38), har denna tanke — som i äldre tider, även i vårt land, ingalunda varit okänd i lagstiftning och praxis — upptagits i den utformning, att domstolen först, vid straffets ådömande, beslutar, att den dömde skall efter strafftidens slut underkastas prövning i nämnda hänseende, och därpå, när strafftiden slutat, själv företager denna prövning, på basis av straffverkställighetens resultat »*auf* (*Grund der Ergebnisse des Strafvollzuges*»). En sådan lösning av problemet kan vara begriplig,

om det bleve fråga om att vidga skyddsåtgärdens användande till brottslingar, på vilka straff av det nu ådömdas art förut alldeles icke eller åtminstone blott i mindre utsträckning prövats (det nämnda förslaget fordrar i brottslingens antecedentier endast två föregående domar på frihetsstraff av viss art, »*Kerker*»; i lindrigaste fall kan summan av dessa straff uppgå till endast två år). Det är då, såsom ovan utförts, icke lätt att på förhand bilda sig någon grundad mening om huru straffet kommer att verka; och därest omständigheter i brottslingens liv och karaktär tala för, att han kan besitta ett djupare än vanligt rotat brottsanlag, så kan det kanske försvaras att, under det man alltjämt gör försök med det vanliga straffet, uppställa det förbehåll, att reaktionen utvidgas med en internering efter straffet, om så skulle visa sig tillrådligt på grund av den ytterligare kännedom, man i straffanstalten vunnit om hans person. Men ju mera man i brottslingens antecedentier betonar kravet på att straff ofta skall hava försökts och visat sig utan verkan, desto mera meningslös bleve denna metod. Fordrar man, såsom föreliggande förslag, minst fyra föregående domar på straffarbete och minst tio års straffverkställighet sammanlagt, så torde i de allra flesta fall en verkställighet av t. ex. det femte straffet icke kunna lära fångvårdsmyndighet eller domstol något annat än vad de fyra föregående redan lärt dem. Ligger brottet i samma psykologiska riktning som de föregående, hänvisar det överhuvud på ett djuptliggande brottslingsanlag, så måste det prövande organet lika väl före som efter straffets avtjänande finna det högst sannolikt, mänskligt att döma — någon matematiskt säker prognos är ju i dessa stycken icke möjlig — att brottslingen skall återfalla, såvitt han fysiskt är i stånd därtill — åtminstone förutsatt, att det icke är fråga om att experimentera med något helt annat straff än förut eller ådöma ett straff väsentligt längre än dem han förut undergått. Den omständighet, att han uppför och möjligen även förut uppfört sig någorlunda korrekt —

eller än så korrekt — under det mekaniserade livet i straffanstalten, kan i detta fall ingenting väga mot det praktiska prov, som de upprepade och ständigt felslagna försöken att låta honom sköta sig på egen hand i det fria livet innebära. Svaret är på förhand givet, och det är endast ett spegelfäkteri att låtsa sig hänskjuta avgörandet till ett experiment, som sällan eller aldrig kan utgöra ett verkligt motbevis. Annorlunda däremot, om detta femte brott är av akut natur, ligger, om än objektivt sett icke så ringa, det normala mänskliga själslivet nära — något, som väl kan passera även den, som förut varit ofta straffad. Då bör *ingen* internering inträda och detta utan varje avseende på brottslingens uppförande i straffanstalten. I ena som andra fallet bör sålunda, under de här uppställda förutsättningarna av betydliga straff i antecedentierna, avgörandet träffas på basis av det nu begångna brottet jämfört med antecedentierna och *icke* på basis av den följande straffverkställigheten.

Man har stundom velat göra gällande, att uppskovet med interneringsbeslutet skulle innebära ett värdefullt uppfostringsmedel gentemot den dömde. Tanken är uppenbart felaktig, om man menar något annat än ett disciplinmedel under själva straffanstaltstiden. Det är begripligt, att fången under strafftiden gör sitt yttersta för att undgå en långvarig internering efter strafftidens slut. Men det är lika klart, att han ute i det fria livet, inför frestelsen att begå nya brott, ryggar mera för risken att omedelbart dömas till långvarig internering, än om han har eller tror sig hava en möjlighet att genom ordentligt uppförande under en relativt kort strafftid undgå denna långa förlust av friheten. Och det är obehövligt att framhålla, att staten har vida mindre intresse av hans goda uppförande i straffanstalten än av hans laglydighet efter frigivningen. Å andra sidan vore det just ur pedagogisk synpunkt obetingat förkastligt att, därest fången verkligen gjort sitt bästa under strafftiden och uppfört sig fullt korrekt — då han sålunda skulle anse sig ha ett grundat anspråk

på att slippa interneringen — likväl efteråt besluta att internera honom, därför att man (kanske med allt skäl) av hans antecedentier sluter, att han är olämplig för liv i frihet. Man tvingas sålunda med ifrågavarande uppskovsmetod, hur än lagen formuleras, att hålla sig uteslutande till det tvivelaktiga kriteriet av hans uppförande i straffanstalten.

ad 2. Den ledande tanken i avseende på förevarande punkt i sakkunniges förslag — förutom ovan berörda bortskärande av ringa brott och av de svåraste brotten — har varit, att den (relativa) oförbätterlighet, det här gäller, å ena sidan icke får anses visad endast därigenom, att brottslingen begått än så många särskilda brott (om ock av tämligen svår beskaffenhet), å andra sidan icke heller därigenom, att han tillbragt än så lång tid i straffanstalt. Vad den förstnämnda synpunkten angår, så kunna de förhållanden, varunder brottslingen lever, föredömena från personer, som stå honom nära, tillförsikten, att han hädanefter som hittills skall undgå upptäckt o. s. v., göra det begripligt, att brottsligheten hos honom blivit en vana, utan att det därför, så länge han ännu icke nåtts av lagens arm och staten på honom prövat sitt straffmedel, kan avgöras, huru svårutrotlig denna vana är. Vad åter den andra synpunkten beträffar, kan brottslingen hava tillbragt lång tid i straffanstalt för en enda gärnings skull, i det nämligen brottet varit av den objektiva svårhet, att lagen närmast av allmänpreventiva skäl ovillkorligen kräver ett svårt straff. Men en enda gärning, den må vara huru svår som helst, kan knappast med samma visshet som en serie av gärningar utgöra något tillräckligt bevis för oförbätterlighet i brottslingens karaktär: den *kan* hava berott på tillfälliga strömningar i hans själsliv, som kanske icke kunnat klarläggas vid rannsakningen. Och även om en verklig ond *böjelse* tydligt nog förelegat, gäller i ännu högre grad än vad nyss nämndes om en ond *vana*, att frågan, huru djupt denna böjelse är rotad i brotts-

lingens natur, med säkerhet kan utrönas först genom att pröva, vad reformerande verkan straffet på honom må kunna utöva.

På nu nämnda grunder finna vi tillrådligast, då institutet nu första gången ifrågasättes till införande i svensk rätt, att kriteriet på oförbätterlighet bestämmes dubbelt: dels ett antal upprepade brott, som av ovan utvecklade skäl icke få vara av den beskaffenhet, att de kunna anses såsom ringa; dels lång strafftid. Försiktigheten har ansetts därutöver kräva, att upprepningen skall hava skett, efter det straff av utpräglat allvarlig art redan använts mot brottslingen; då således varje ny upprepning av brott är ett nytt bevis för straffets overksamhet. Förslaget stadgar därför, att brottslingen skall genom minst *fyra* lagakraftvunna domar hava dömts till straffarbete; domar på mindre straff komma icke i betraktande. I fråga åter om den tidslängd av ådömda straff, som skall krävas såsom symptom på oförbätterlighet, har förslaget endast, såsom minimum, fastslagit en viss *summa* av tiderna för de verkställda straffen. Det har icke ansetts nödigt att kräva, att brottslingen skulle i ett visst antal särskilda repriser hava ådömts exempelvis minst två års straffarbete varje gång eller dylikt; det har ansetts tillräckligt, att han, jämte det han i minst fyra särskilda fall dömts till straffarbete, sammanlagt för sådant straffs avtjänande tillbragt minst tio år i straffanstalt. Icke heller har det, vid beräkningen av denna summa, i betraktande av den nedan omtalade interneringsmyndighetens fria prövningsrätt, ansetts nödigt eller praktiskt lämpligt att använda något slags preskription mellan de särskilda termerna i summan (så att straffen skulle ägt rum i en någorlunda oavbruten följd): preskriptionssynpunkten torde hava tillräckligt beaktats genom den föreskrift, att skyddsåtgärden endast får användas, då brottslingen begått det nu föreliggande brottet inom viss kortare tid, från det han senast varit i straffanstalt intagen. Likaledes har det här, där det gäller ett så stort antal brott och så lång strafftid, icke

funnits lämpligt att stadga, att de föregående straffen (eller något visst antal av dem) skola vara »till fullo utståndna», såsom enligt svensk lag förutsättningen är för iterationsverkan. Ett sådant stadgande skulle kunna medföra, att en brottsling *A*, som begått flere och svårare brott än en annan brottsling *B* och som varit i straffanstalt intagen lika lång eller längre tid än han, skulle vara, i motsats till *B*, undantagen från skyddsåtgärdens användande, därför att *A*, i motsats till *B*, rymt från straffanstalten. Till den möjlighet att brottslingen dömts och straffats i utlandet, har hänsyn icke tagits. Den internationella verksamhet, som utvecklas av en del hårdnackade förbrytare, kunde visserligen tala för en sådan hänsyn, såsom ock skett i några bland de aktuella strafflagsförslagen. Men då gällande svensk rätt icke låter utländskt straff inverka i fråga om vanlig iteration, har det ansetts lämpligast att vid en partiell reform sådan som den föreliggande åtminstone tillsvidare behålla samma ståndpunkt i fråga om det föreslagna institutet; därtill kommer även, att den motsatta regeln med nödvändighet måste leda till åtskilliga svårigheter i tillämpningen, t. ex. då det gäller att undersöka den i utlandet bedömda gärningens förhållande till den svenska strafflagens brott och det där undergångna straffets förhållande till svenskt straffarbete.

Sakkunnige hava icke förbisett, att det i lagförslaget använda uttryckssättet formellt innesluter fall, som icke fullt motsvara den nu framställda motiveringen: om nämligen brottslingen väl för särskilda brott ådragit sig flera särskilda domar och även tillbragt den fastställda minimitiden i straffanstalt men t. ex. rymt genast efter den första domen; därpå begått nytt brott; blivit dömd för det nya brottet men åter rymt o. s. v., till dess han slutligen i ett sammanhang avtjänat alla straffen. Här förelåge visserligen upprepade domar jämte ett långt straff, men icke det ständiga upprepande efter ständigt nya påverkningsförsök genom skilda straff, vilket ovan framhållits såsom

det säkraste kriteriet. Sakkunnige hava emellertid så mycket mindre ansett sig för denna möjlighets skull, vilken torde vara så gott som uteslutande teoretisk och sällan eller aldrig i praktiken inträffa, böra giva lagstadgandet en mera invecklad och för allmänheten svårbegriplig form, som interneringsmyndigheten alltid har valet mellan straff eller internering i sin hand, själv alltid fritt prövar, huruvida internering bör användas.

ad 3. Enligt vad ovan utförts, bör förvandling av straff till skyddsåtgärd icke ifrågakomma, då man såsom reaktionsmedel har att tillgå frihetsstraff på livstid eller på mycket lång tid. En brottsling, som en gång dömts till livstidsstraff men villkorligt benådats och nu begått nytt brott, eller en brottsling, som för nu föreliggande brott dömes till livstidsstraff, bör således, hur oförbätterlig han än må vara, utan vidare avtjäna livstidsstraffet. Det motsvarande gäller i princip, om brottslingen antingen på grund av en tidigare dom har att avtjäna ett mycket långvarigt frihetsstraff på viss tid eller för det nu föreliggande brottet dömes till ett sådant.

Men enligt svensk lag kan straffarbete, då det icke ådömes på livstid, i regel icke ådömas för längre tid än tio år; endast genom sammanläggning kan tiden stiga däröver och kan även då, såvitt det rör straff, som ådömas under en lagföring, jämlikt Str. L. 4: 5 icke överstiga tolv år. Genom sammanläggning av ådömt men icke verkställt straff med straff för brott begånget *efter* domen kan visserligen nämnda maximum, jämlikt Str. L. 4: 10, ökas med ytterligare två år, och genom upprepade sammanläggningar av sistnämnda art kan denna ökning, teoretiskt talat, fortgå i det oändliga. Men till denna teoretiska konstruktion — en serie av domar, stereotypt följda av rymning omedelbart efter varje dom och begående av nya brott etc. — torde en lagstiftning av ifrågavarande natur icke hava anledning taga någon hänsyn. I praktiken lärer man icke behöva räkna med

längre straff på bestämd tid än å tio eller högst tolv år. För straff intill denna tidsgräns synes intet avgörande hinder möta att medgiva straffets förvandlande till internering. Visserligen är interneringens verkställighet avsedd att vara väsentligt lindrigare än straffarbetets; och såvitt det rör långvarigare straff, innebär den tid (två år), varmed interneringens minimum överskjuter den ådömda strafftiden, procentuellt sett ingen stor ökning i förhållande till strafftiden. Men å andra sidan finnes, till den internerades nackdel, även möjligheten, att han får kvarstanna i interneringsanstalten väsentligt längre tid än den han kunnat få tillbringa i straffanstalten, nämligen ända upp till tjugo år; vartill kommer, att han såsom internerad icke har den möjlighet som den i straffanstalt intagne att genom villkorlig frigivning få strafftiden förkortad med intill en tredjedel.

Vid övervägande av dessa omständigheter hava sakkunnige stannat vid den ståndpunkt, att *intet maximum* stadgas för det straffarbete på viss tid, som skall kunna förvandlas till internering; endast straffarbete på livstid uteslutes.

Med hänsyn till *minimum* av det nu ådömda straff, som skall kunna förvandlas till internering, måste samma synpunkt göras gällande, som ovan framställts rörande den dömdes antecedentier. Likasom oförbätterligheten — den ständigt upprepade olydnaden mot lag — i och för sig icke är tillräcklig grund för en så genomgripande åtgärd som en långvarig internering, utan denna oförbätterlighet måste hava tagit sig uttryck i samhällsfarlighet av viss intensitet, så skulle man icke kunna pålägga en — för övrigt samhällsfarlig — person en dylik internering på grund av vilket som helst nu föreliggande än så ringa brott. Om någon — låt vara, att han i sitt föregående liv dömts till straffarbete fyra och än flera gånger och för avtjänande av detta straff tillbragt tio och än flera år i straffanstalt — gör sig skyldig till en liten polisförseelse, till ett något egenmäktigt förfarande, ett kortvarigt olovligt brukande av främmande egendom, deltagande

i ett obetydligt slagsmål, vilket kan anses innefatta en ringa misshandel, en ringa ärekränkning av vanligaste slag o. s. v., så skulle det icke kunna undgå att uppröra rättskänslan — och det med fullt skäl — att av denna anledning reagera med internering för kanske tjugo år. Hans samhällsfarlighet må på annat sätt vara tillräckligt konstaterad (t. ex. genom en lång rad av föregående domar på straffarbete); men är detta icke skäl nog att förlänga hans föregående straff eller *utan vidare* internera honom, så kan icke en sådan befogenhet givas staten, därför att han råkat göra sig skyldig till ett obetydligt brott, som vilken medborgare som helst skulle kunnat begå: *någon* proportion mellan rättsfaktum och rättsverkan måste krävas.

Härav torde följa, att det under alla förhållanden bleve nödvändigt, med avseende på den svenska rättens straffsystem, att från förvandling till skyddsåtgärd utesluta alla fall, där genom föreliggande dom endast bötesstraff pålagts brottslingen. Men sakkunnige hava ansett försiktigheten kräva att nu, då institutet första gången införes, draga gränsen vida högre. Internering (första gången) kan enligt förslaget icke ifrågakomma i andra fall, än då brottslingen, med den belastning i antecedentierna, som ovan angivits, d. v. s. fyra särskilda domar å straffarbete samt avtjänande av dylikt straff under tio år, nu begått brott, för vilket han dömes till minst två års straffarbete.

Ytterligare har, av liknande försiktighetsskäl, tillagts förut vidrörd preskriptionsbestämmelse: internering kan icke förekomma, såvida icke det eller de brott, som betingat domen på straffarbete å minst två år, blivit begångna inom relativt kort tid, nämligen fem år, från det han senast varit för avtjänande av straffarbete intagen i straffanstalt. Skulle nämligen lång tid ligga emellan hans föregående straff och det nya brottet, måste ju möjligheten erkännas vara något större, att det nya brottet står utom sammanhang med det brottslingsanlag, som lett till de tidigare bestraffningarna. I detta avseende vore kanske teoretiskt riktigare

att föreskriva en prövning av det nya brottets psykologiska beskaffenhet i förhållande till de föregående brotten och sålunda, då ett nytt brott av förutnämnda svårhet föreligger, tillåta internering utan någon preskriptionsgräns räknad från senaste straffet, såvitt nämligen det nya brottet berodde på »samma brottsliga böjelse», som framträtt i de redan bestraffade brotten. Sakkunnige hava dock ansett önskvärt att vid institutets första införande göra det så litet invecklat, som med uppnående av dess huvudsakliga syfte kan vara förenligt, och därför föredragit att, på sätt nu nämnts, inskränka institutets tillämplighet.

Det kunde ifrågasättas, att den tid, som den dömde, efter sitt sista avtjänande av straffarbete, må hava tillbragt i straffanstalt för avtjänande av fängelsestraff, i tvångsarbetsinrättning o. s. v., icke skulle medräknas i de fem årens preskriptionstid (så att preskriptionstiden komme att förlängas med den tid, friheten varit honom berövad) — i analogi med en bestämmelse i ovannämnda österrikiska förslag. Denna synpunkt har emellertid icke upptagits, bland annat därför, att så icke skett i vår gällande strafflags bestämmelser, varken beträffande vanlig preskription eller iterationspreskription (bestämmelsen i Str. L. 4: 14 om vissa straffs förmåga att avbryta preskriptionen är tydligen något helt annat).

ad 4. Med den belastning i antecedentierna, som i förslaget uppställes såsom villkor för att internering skall få användas, är sannolikheten knappast stor, att brottslingen skall efter frigivning från interneringen förhålla sig laglydigt, förr än kanske ålderdom eller skröplighet sätta honom ur stånd att vidare begå brott. Det vore väl därför ingen orimlighet att låta interneringen, då dess tillämplighetsområde inskränkes så som här skett, från början ådömas å livstid och för dess avkortning endast räkna med villkorlig benådning liksom i fråga om straffarbete å livstid. Emellertid hava sakkunnige funnit tillrådligt, bland

annat för att icke vederbörande må vara allt för återhållsamma med skyddsåtgärdens användning, att i första hand ådöma endast internering på visst tidsmaximum, nämligen tjugo år, och att uppskjuta livstidsinterneringen, till dess den dömde möjligen, efter det första interneringsbeslutet, gjort sig skyldig till ett nytt, icke allt för obetydligt brott.

Å andra sidan finnas skäl, som tala för, att internaten icke för tidigt frigives efter det första interneringsbeslutet. Ju mindre tid han tillbragt i interneringsanstalten, desto större sannolikhet, att han lämnar den oförändrad. Ett längre uppehåll där kan möjligen hava *någon* utsikt att vänja honom vid ett regelbundet liv, dämpa hans lidelser o. s. v., även om detta förut, med kortare strafftider, visat sig ogörligt. Sakkunnige hava därför ansett, att det reguljära minimum för interneringstiden icke bör sättas under tio år. Men i betraktande därav, att, trots de stränga fordringarne på antecedentierna för internering, de begångna brotten dock i vissa fall kunna vara objektivt temligen obetydliga, om de ock, på grund av iteration, kanske hava lett till jämförelsevis höga straff, har det synts riktigt att, även oavsett benådning, öppna en möjlighet för tidigare frigivning. Att sådan frigivning icke under några förhållanden bör förekomma förr än den ådömda strafftiden förflutit, vare sig denna är längre eller kortare än tio år, torde vara uppenbart, eftersom verkställigheten av interneringen ju är avsedd att vara väsentligt lindrigare än straffarbete; till yttermera visso har emellertid föreslagits, att åtminstone två år utöver nämnda strafftid skola hava gått till ända, innan frigivning får ske, och att i alla händelser ingen frigivning får äga rum, förr än interneringen pågått i fem år. Ytterligare har uttryckligen sagts, att frigivning före det normala tioårsminimum endast bör förekomma, där »särskilda skäl» äro. Dessa inskränkningar giva kanske rätt till den förhoppning, att en tidig frigivning icke allt för ofta skall betyda allenast tillfälle att begå nya brott, som

medföra livstidsinternering. Och skulle i praxis visa sig, att tidigare frigivning medför sämre resultat än senare, så kan det ju förväntas, att praxis kommer att korrigera sig själv och undvika den tidiga frigivningen.

Internering av andra graden, nämligen på livstid, kan, såsom nyss nämnts, aldrig direkt ådömas. Förutsättningen därför är, att brottslingen, efter att först hava dömts till internering på viss tid, begår brott av den svårhet, att han gör sig förfallen till straffarbete å viss tid ej under ett år. Det ankommer på den här nedan omtalade nämnden att efter prövning av de föreliggande omständigheterna avgöra, huruvida livstidsinternering bör användas. Då brottet kan vara relativt lindrigt, torde nämligen det riktiga vara, att livstidsinternering inträder endast i det fall, att brottet genom sitt sammanhang med brottslingens förut ådagalagda brottsliga böjelse utgör ett oemotsägligt bevis för densammas fortvaro.

Vid livstidsinternering har nämnden befogenhet att efter tio år på prov utskriva internaten. Begår han efter utskrivningen brott, därför han dömes till straffarbete å viss tid ej under ett år, kan han åter insättas i interneringsanstalten och först efter tio år får ny utskrivning på prov förekomma. Samma regel kommer till användning, därest han efter en andra utskrivning på prov skulle ånyo ådraga sig en straffdom av nämnda slag o. s. v. Det säger sig själv, att nämnden vid sitt beslut rörande utskrivning på prov av en livstidsinternerad, såväl som vid beslut om frigivning av en förstagångsinternerad, bör fästa väsentligt avseende vid intensiteten av den brottsliga samhällsfarligheten: utsläppande i ena som andra fallet kan snarare medgivas beträffande en brottsling, som endast visat sig begå enkla stölder o. d., än i fråga om en brottsling, som begått rån, våldtäkt, mordbrand m. m.

Förordnar nämnden, då brottslingen efter ett första interneringsbeslut begår brott, som bedömes med straffarbete å minst

ett år, att brottslingen icke skall undergå livstidsinternering, så är därmed i allmänhet givet, att han i stället skall på vanligt sätt undergå det ådömda straffet. Är han, vid beslutets fattande, alltjämt internerad på grund av det förra beslutet (han har t. ex. begått brottet i själva interneringsanstalten eller under rymning), så skall, i och för straffverkställigheten, interneringen avbrytas och strafftiden icke medräknas vid bestämmandet av de tidpunkter, då frigivning kan eller skall ske.

Sedan man fastslagit förutsättningarna för att internering överhuvud får äga rum, möter den synnerligen svåra och ömtåliga uppgiften att bestämma det organ, som skall avgöra, huruvida i det särskilda fallet internering eller straff är det riktiga. Utbytet torde nämligen icke, under några som helst abstrakta förutsättningar, böra ske automatiskt. Även om de i lagen uppställda, kanske ganska stränga förutsättningarna — visst antal straffdomar, viss strafftid o. s. v. — inträffa, så måste det särskilda fallet prövas, med vederbörligt avseende fäst vid brottslingens individualitet. På det organ, som har att verkställa denna prövning, måste åtskilliga, icke alltid så lätt förenliga krav ställas.

I betraktande av det starka ingrepp i den personliga friheten, som interneringen innebär (och måste innebära, om den skall uppfylla sitt ändamål), måste lagstiftaren göra sitt yttersta för att förekomma den åskådning bland folket, att interneringsbeslutet vore utslag av en alltför patriarkalisk eller för individens intresse mera likgiltig, byråkratisk rättsskipning. Man bör sålunda söka erhålla all möjlig garanti för att folkåskådningen skall göra sig gällande i varje särskilt fall, då institutet användes.

Men en annan, icke mindre viktig synpunkt är den av likhet och jämnhet i tillämpningen. Tänkte man sig, att avgörandet låge i en lokal jurys hand, så skulle lätt kunna inträffa, att ortsåskådning, tillfällig besättning av juryn, tillfälliga omständigheter vid det föreliggande brottet m. m. inverka så oberäkneligt,

att i alldeles likvärdiga fall den ene brottslingen skulle interneras, den andre icke — ett missförhållande, som med ganska stor visshet snart skulle göra institutet oanvändbart. Denna synpunkt samverkar med den förra därhän, att det icke under nuvarande förhållanden kan anses tillrådligt att lägga avgörandet i underdomstols hand, särskilt icke i sådana underdomstolars, som icke innehålla nämnd. Det korrektiv, som i viss mån skulle ligga i underställning under högre instans, torde knappast med hänsyn till först nämnda synpunkt kunna anses tillräckligt. Icke heller skulle svårigheterna — i detta fall särskilt de under den sist nämnda synpunkten framhållna — undvikas genom att låta en jury samverka med domstolen, så att juryns medgivande fordrades, för att domstolen skulle kunna besluta straffets ersättande med internering.

Ytterligare är det uppenbarligen till största fördel och i själva verket en oundgänglig förutsättning för att organet skall gripa rätt i sitt val mellan straff och internering, att en verkligt ingående och personlig kännedom om brottslingen och hans antecedentier finnes representerad inom organet. En sådan kan lika litet förväntas hos en lokal jury som hos en domstol — allraminst i de fall, där brottet kommer till avdömande i en storstad men, i betraktande av dessa brottslingars gemenligen ganska kringirrande liv, icke heller i andra fall. I sistnämnda avseende må här exempelvis, i kronologisk ordning, de domstolar nämnas, vilkas utslag, från och med år 1901, kommit till verkställighet å den oftast förbestraffade bland ovanbemälda personer: Folkare H.R.; Stockholms R.R.; Sundsvalls R.R.; S. Hälsinglands H.R.; Stockholms R.R.; Gävle R.R.; Sala R.R.; [Svea HovR.; H.D.]; Stockholms R.R.; Stockholms R.R.; Stockholms R.R.; Uppsala R.R.; Stockholms R.R.; [Svea HovR.; Svea HovR.]. En annan av de oftast förbestraffade företer följande bild: Danderyds skeppslags tingsrätt; Stockholms läns västra domsagas H.R.; Lysings H.R.; Nora och Hjulsjö H.R.; Flundre, Väne och Bjärke H.R.; Snevringe

H.R.; Västerbergslags domsagas H.R.; Kalmar R.R.; Härnösands R.R.; Svea Artilleriregementes Kr.R.; Stockholms R.R.; Rättviks tingslags H.R.; Kristinehamns R.R.

Med dessa nu framhållna önskemål sammanhänger ett annat: att samma organ, som ådömer interneringen, även må utöva uppsikt över internaten, särskilt under interneringstiden men även därefter, och i sammanhang med denna funktion även må äga att bedöma, när tiden är inne att frigiva internaten eller, såvitt det rör en på livstid internerad, att på prov utskriva honom. Minst lika starka skäl torde tala för största möjliga uniformitet i fråga om frigivning som i fråga om internering; och skall ett enhetligt organ finnas för frigivningsbesluten, torde inga skäl kunna uppsökas, varför detta organ skulle vara ett annat än det, som besluter om internering.

För att på en gång tillgodose nu nämnda synpunkter hava sakkunnige tänkt sig inrättande av en för hela riket gemensam femmannanämnd, vilken praktiskt taget kunde förväntas bli av ganska permanent sammansättning, men där dock regeringen vore i tillfälle att, om så skulle erfordras, lätt göra personförändringar. För ordförandeskapet i denna nämnd synes chefen för Kungl. fångvårdsstyrelsen såsom sådan besitta synnerliga förutsättningar. Hans ställning såsom chef för ett stort verk måste anses innebära nödig garanti för de allmänna egenskaper, som krävas för ifrågavarande post. I fråga om kännedomen om samtliga dömdes personliga förhållanden kan svårligen antagas — åtminstone då han några år beklätt ställningen såsom fångvårdschef — att någon annan man i riket skulle vara hans vederlike.

Beträffande i övrigt ledamöterna i nämnden hava sakkunnige föreslagit, att de utses av regeringen, naturligen med rätt för regeringen att, på förekommande skäl, när som helst ersätta dem med andra personer. Man lärer hava all rätt att hysa den tillförsikt, att regeringen skall låta sig angeläget vara att med detta förtroendeuppdrag bekläda personer, vilkas medborgerliga an-

seende erbjuder en säker borgen för att uppdraget skall handhavas med vederbörlig urskiljning och humanitet. I själva verket synes knappast annat alternativ möjligt än att knyta alla platserna i nämnden till innehav av visst ämbete, eller ock låta nämndens ledamöter utses av riksdagen. Ingendera av dessa vägar torde kunna på allvar ifrågasättas.

Att säkerhet alltid bör finnas för att åtminstone en bland ledamöterna i nämnden är fackjurist — vilket ju icke är självfallet beträffande överdirektören i Kungl. fångvårdsstyrelsen — torde icke behöva närmare motiveras. Då den kroniska brottsligheten så nära berör sig med abnormbrottsligheten, synas starka skäl tala för att lagen garanterar även närvaron i nämnden av en medicinskt bildad fackman, väl helst en fängelseläkare med psykiatrisk specialutbildning. Detta utesluter icke, att det för ett interneringsbeslut dessutom förutsättes, att den dömdes egenskap av fullt tillräknelig förut vederbörligen konstaterats av medicinsk auktoritet.

En praktiskt synnerligen viktig fråga vid införande av ett nytt institut sådant som det föreslagna är den om kostnaderna för statsverket. Det av överdirektören V. Almqvist angivna, här såsom bilaga införda utlåtande synes emellertid giva vid handen, att interneringen, därest den ordnas på sätt av sakkunnige föreslagits, icke skall föranleda särskilda kostnader. Beträffande nämnden hava sakkunnige tänkt sig, att dess ledamöter icke borde erhålla annan ersättning än dagarvode för de dagar, då sammanträden hållas. Då svårighet icke lärer möta att för besättande av nämnden erhålla fullt lämpliga personer, bosatta i huvudstaden, torde sålunda de med nämndens funktion förenade kostnader i det väsentliga inskränka sig till sekreterarens avlöning.

SPECIELL MOTIVERING

I.

Förslag till lag om internering av farliga återfallsförbrytare.

1 §.

Från internering, som träder i stället för ådömt straffarbete, skiljer förslaget sådan återintagning i interneringsanstalt, som omtalas i 13 §.

Tillgripes internering, skall allt frihetsstraff, som vid interneringsbeslutets avkunnande enligt då laga kraft vunnen dom möjligen åvilar brottslingen, ersättas med interneringen. Böter, som kunna vara ådömda, skola däremot oberoende av interneringen indrivas i vanlig ordning. För det föga sannolika fall, att verkligen utmätningsbara tillgångar finnas hos den brottsling, varom fråga är, hava sakkunnige icke ansett lämpligt att tillskapa en bestämmelse om undantag från vanliga regler (jämförlig med den, som enligt 4 kap. 4 § strafflagen gäller i fråga om straffarbete på livstid). Att förvandling av bötesstraff i fråga om den, som är å interneringsanstalt intagen, skall anses i interneringen inbegripen, se 10 §.

2 §.

Suppleanter utses för *envar* av ledamöterna, så att vid förfall för den juridiskt eller medicinskt bildade ledamoten den inträdande suppleanten besitter samma speciella kompetens.

3 §.

Förutsättningarna för förstagångsinternering äro dels sådana, vilkas befintlighet skall av domstol konstateras, dels sådana, som hänföra sig till nämndens fria prövning rörande brottslingens person.

Ordet återfall användes här i samma betydelse som i strafflagen (4 kap. 14 §), så att därmed betecknas det fall, att någon begår brott efter att förut hava blivit dömd för ett annat brott.

Det nu ådömda straffarbete, i vars ställe internering skall kunna träda, får ej understiga två år. Emellertid kräves icke, att den dömde förskyllt nämnda straffmått genom begående av ett enda brott; det kan hava uppstått genom sammanläggning av smärre straff, däribland kanske även fängelsestraff, som jämlikt strafflagen 4 kap. 6 § övergått till straffarbete.

Äro de formella förutsättningarna av domstol konstaterade, skall domstolen i sitt utslag fastställa, att interneringsnämndens beslut är att inhämta, varefter handlingarna i målet, sedan utslaget vunnit laga kraft, skola till nämnden översändas (16 §).

Härefter har nämnden att överväga, huruvida omständigheterna giva vid handen:

att den dömde icke skall låta sig rätta genom undergående av honom ådömda straff; samt

att han är vådlig för annans säkerhet till person eller egendom.

Finner nämnden, att dessa båda frågor böra jakande besvaras, *kan* nämnden meddela beslut om internering.

Genom uttrycket »vådlig» avses att framhålla, dels att sannolikheten för återfall är särskilt stor, dels att de samhällsintressen, som genom återfall äventyras, äro betydande. Till närmare precisering av gränserna för det område, inom vilket åsyftade vådlighet skall vara att finna, stadgas, att det från den dömde befarade angreppet skall rikta sig emot annans privata rättigheter. I den mån alltså en förbrytelse är »rent politisk», så att

den ej innebär omedelbart angrepp emot person eller egendom, är den utesluten från ifrågavarande krets.

4 §.

Sådan tid, varunder den internerade på grund av exempelvis rymning, rannsakningsresa, verkställighet av mellankommen bestraffning eller sjukdom icke vistas i anstalten, skall avdragas vid beräkning av interneringstidens längd.

5 §.

Då internering bland annat förutsätter oförmåga att taga rättelse av straff och internaten befriats från vidare undergående av allt honom vid interneringsbeslutet åvilande frihetsstraff, kunde någon kanske härav vilja draga den konsekvens, att, så länge interneringen varar, även verkställighet av straff för brott, som därunder begås, borde inbegripas i densamma.

Sådant lärer dock endast vid jämförelsevis obetydliga förbrytelser och blott under särskilda förutsättningar efter nämndens prövning böra komma i fråga. I vad saken rör mera allvarliga brott kräves en påtaglig reaktion, vilken icke kan tillgodoses genom en allmän regel om framskjutning av interneringstidens minimi- och maximigräns. En sådan åtgärd bleve ej sällan illusorisk. Man tänke exempelvis på ett framflyttande av minimigränsen i fall, där den internerade, oberoende av det nu begångna brottet, icke har ringaste anledning att vänta frigivning förr än på ett långt senare stadium av interneringen.

För vad angår allvarligare brott, synes nämnden därför böra äga att välja emellan att låta straffet verkställas och att låta den dittillsvarande interneringen övergå i internering på livstid.

Är den dömde redan frigiven från den förut beslutade interneringen, kan ny internering (på livstid) icke gärna ifrågasättas annat än vid svårare förbrytelser. I övriga fall måste således straffverkställighet äga rum (jfr 9 §).

Gränslinjen med avseende på straffets svårhet har ansetts böra dragas efter ett års straffarbete.

6 §.

Genom beslutet om livstids internering överföres den dömde till den klass av brottslingar, i fråga om vilka en ständigt fortsatt internering måste antagas vara med största sannolikhet påkallad, även om möjlighet till ett lösgivande efter lång tid ur anstalten icke får anses alldeles utesluten. Den särställning, den livstids internerade intager, har synts sakkunnige böra komma till uttryck i bestämmelsen, att han aldrig — så vitt nåd ej mellankommer — slutgiltigt kan befrias från interneringen utan på sin höjd får på prov utskrivas från anstalten.

Utgångspunkt för beräkning av minimum för den tid, efter vilken utskrivning på prov kan äga rum, måste givetvis vara tidpunkten för begåendet av »det senaste brottet», alltså det brott, eller bland flera interneringsgrundande brott det sista i serien av de förbrytelser, varå interneringen grundas.

7 §.

Även för det fall, att livstidsinternerad begår brott, hava i sak de i 5 § uppställda regler ansetts böra följas.

Med avseende på minimitiden tillämpas enahanda dubbla beräkningsgrund, som i 6 § stadgats; och måste härvid tillses, att minimum under inga förhållanden får understiga vad enligt föregående beslut om internering skolat gälla.

8 §.

Enligt en genomgående princip i förevarande lagförslag skall internering utesluta vidare verkställighet av frihetsstraff, som, när förordnandet om internering meddelas, åvilar den dömde. Nu kan emellertid inträffa, att den dömde vid interneringens

inträde visserligen begått annat brott, men att straffet för detsamma då ännu icke ådömts. När straffet omsider ådömes, föreligger tydligen all anledning att i möjligaste mån så förfara, som hade även detta straff varit fastställt vid beslutet om internering. Frågan kommer dock att gestalta sig något olika i olika fall.

Enklast ter sig läget, om den dömde står under fortgående verkställighet av internering. I detta fall påkallas för en tillämpning av den i 1 § uppställda grundsatsen beträffande utbyte av straffverkställighet emot internering endast en motsvarande modifikation vid beräkning av minimitidens längd, vilket nämnden, därom underrättad, har att iakttaga.

Annorlunda ligger saken, om interneringen redan lett till frigivande, resp. utskrivning på prov. På ett så framskridet stadium kan här tydligen blott bliva tal om sådan dom, som föranletts av ett länge sedan begånget, ehuru först nyligen upptäckt brott. En obetingad återinspärrning blott på grund av domens faktum synes här ej vara tillräckligt motiverad eller praktiskt lämplig. Å andra sidan kan det ej heller alltid vara tillrådligt att låta rannsakningen utmynna i en förklaring, att vid den redan avslutade interneringen skall bero. Sakkunnige hava ansett sig bäst tillgodose de olika fallen genom den anordning, att domstol får efter interneringsnämndens hörande avgöra, om vid den en gång avslutade interneringen må bero, eller straffet, i den mån detsamma icke enligt 4 kap. strafflagen är att anse såsom redan verkställt, skall helt eller delvis gå i uppfyllelse. En avräkning torde dock allenast böra ifrågakomma i den utsträckning denna paragraf närmare stadgar.

12 §.

Vid prövning, varom här stadgas, skall hänsyn tagas ej allenast till inträffad sinnesändring eller andra sådana förhållanden, som vidkomma den internerades egen person, utan även

till frågan, huruvida lämpliga yttre omständigheter föreligga och särskilt huruvida stödet av erforderlig tillsyningsman står till buds.

13 §.

Den från interneringsanstalt lösgivne skall, på sätt av bestämmelserna i den föreslagna lagen om tillsyn framgår, vara underkastad sådan begränsning i sin rörelsefrihet, att därigenom, under iakttagande av all hänsyn till att onödigt lidande ej förorsakas honom, vinnes bästa möjliga garanti emot nya återfall i brott. Ju mindre väl anpassad den lösgivne synes vara för en vistelse utanför anstalten, desto mera skall hans frihet begränsas och hans liv kommer därför i särskilt allvarliga fall närmast att te sig såsom ett slags modifierad internering.

Genom en tillsyningsman skall nämnden stå i ständig rapport med den lösgivne och äga makt att, inom tillsynslagens ram, när som hälst vid förefallen anledning hårdare åtdraga, resp. lossa på de band, som lagts på den lösgivne.

Nämnden har ej befogenhet att återinspärra den lösgivne blott för det han beträdes med olydnad gentemot givna tillsynsbestämmelser. Men om han genom sådant åsidosättande visar sig vådlig för annans säkerhet till person eller egendom, kan nämnden, där så finnes oundgängligt, förordna om hans återintagande.

En minimitid, varunder den, som på grund av 13 § återintages, skall i anstalten förbliva, hava sakkunnige icke föreslagit, så vitt saken rör det första året i anstalten. Särskilt av hänsyn till önskemålet att åt ifrågavarande period bevara karaktären av observations- och undersökningstid, har det synts lämpligt att giva nämnden oinskränkt rätt att pröva, huruvida och huru snart lösgivning må äga rum.

Fortsättes kvarhållandet längre tid än ett år, på grund alltså av bestämt konstaterad allvarlig samhällsfarlighet, synes anled-

ning icke föreligga att, förr än ett år förflutit, ånyo upptaga frågan om möjligheten av ett lösgivande.

Med iakttagande av regeln om årlig omprövning har nämnden emellertid makt att för obestämd framtid kvarhålla en uppenbart samhällsvådlig förbrytare i anstalten.

15 §.

Då internering enligt här föreslagen lag blott avser fall, där full tillräknelighet funnits vara för handen, måste det anses angeläget, att, vare sig särskild anledning synes domstolen föreligga till misstanke om psykisk defekt hos den tilltalade eller icke, dess prövning om hans tillräknelighet obligatoriskt föregås av vederbörlig medicinsk myndighets undersökning.

16 §.

Då utslag, varom här är fråga, ej kan exekveras i den ordning, som eljest gäller, förr än nämnden beslutat, huruvida internering skall äga rum, synes angeläget, att uttrycklig erinran om dylikt förbehåll inryckes i utslaget.

Genom sådan erinran fästes vidare den dömdes uppmärksamhet därpå, att en fullföljd av målet till högre rätt kan vara av betydelse även för frågan om internering.

18 §.

Den i 4 kap. 10 § strafflagen stadgade avräkning skall omfatta endast »verkställt» straff. Då det mot internering utbytta straffet icke kan anses, vare sig helt eller till någon del, verkställt, så länge interneringen fortgår, har här förordnats, att straff, som ersatts med internering, överhuvud icke skall tagas i betraktande vid tillämpning av nämnda §.

I övrigt har här stadgats, att det utbytta straffet skall anses verkställt, icke blott då den dömde frigivits ur internerings-

anstalten, utan även (i fråga om livstidsinternerad) då han utskrivits på prov. Förklaringen till sistnämnda regel är strafflagens stadgande (4 kap. 14 §), att iterationsverkan inträder först sedan den brottslige till fullo undergått det ådömda straffet. I saknad av nämnda regel skulle sålunda ett tillgrepp, begånget av den på prov utskrivne, lätt komma att ställa sig såsom första resan stöld eller snatteri.

II.

Förslag till lag om verkställighet av internering utav farliga återfallsförbrytare.

1 §.

Med hänsyn till förhoppningen att någon gång kunna lösgiva den internerade från anstalten (något som ju i fråga om förstagångsinternerade obligatoriskt skall ske senast efter tjugo års internering), måste det vara angeläget att, så långt lämpligen låter sig göra, ordna den internerades verksamhet i anstalten så, att han därigenom undfår övning i färdighet, som kan, efter lösgivning, komma honom till gagn vid strävandet att vinna sin utkomst på hederligt sätt.

Å andra sidan och i viss mån måhända konkurrerande med nyss berörda syfte står kravet att tillgodose även andra synpunkter, t. ex. av hygienisk art. Den föreslagna paragrafen framhåller med anledning härav önskvärdheten av att varje internerad åtminstone delvis, alltså någon tid av året (hälst även någon tid av varje arbetsdag), sysselsättes med arbete utomhus.

2 §.

Det torde av olika skäl vara mindre tillrådligt att låta de internerade, i likhet med vad för fängelsefånge och för häktad gäller, själva hava bestämmanderätt över sin klädedräkt. Varken snygghets- eller ordningshänsyn torde med dylik tillåtelse låta sig rätt väl förena, i betraktande av det personmaterial, var-

med interneringsanstalten kommer att befolkas. Även bör framhållas, att svårigheten att förhindra rymning och att återföra den, som rymt, rätt avsevärt komme att ökas, där ej såsom obligatorisk föreskreves viss anstaltsklädnad, varigenom den internerade vida lättare än därförutan särskiljes från andra. Men då det är av betydelse, att internering icke i vare sig allmänna föreställningssättet eller i den internerades egen uppfattning sammanfaller med verkställighet av straff, har stadgats, att klädedräkten skall vara tydligt skiljaktig från den, som bäres av straffarbetsfånge. Erfarenheten från England visar, att detta är ett icke oviktigt medel att åtminstone för de internerade själva understryka interneringens egenart.

3 §.

Jämte det att viss andel av arbetsinkomsten tillfaller den internerade, torde det vara lyckligt att använda även s. k. arbetspremie, innebärande icke en gottgörelse för värdet av arbetsprodukt, som den internerade åstadkommer, utan en uppmuntran för hans i allmänhet och speciellt i arbetet visade välförhållande.

4 §.

Erfarenheten från anstalter, härutinnan jämförliga med den, som i lagförslaget avses, har givit vid handen, att det redan av disciplinära skäl torde få anses önskvärt, att vistelsen i gemenskap med andra internerade föregås av någon tids isolering, varunder den nyintagne dels kan göras till föremål för en mer ingående observation än eljest, dels erhåller tillfälle att sätta sig in i sin belägenhet, ostörd av allehanda icke önskvärda inflytelser samt under inlärande av de för anstalten gällande föreskrifter.

6 §.

Förslag till disciplinstadga för interneringsanstalt hava sakkunnige icke ansett sig böra nu avgiva, så mycket mindre som

fråga om nyreglering av de vid fångvården brukliga disciplinstraffen för närvarande är föremål för Kungl. Maj:ts prövning på grund av ett därom av särskilda sakkunniga framlagt betänkande.

7 §.

Erfarenheten från internerings-, ej mindre än straffanstalter, giver vid handen, att ett medel, egnat såväl att befordra en god anda inom anstalten som att stärka utsikten till förbättrat uppförande efter lösgivning, är att finna däruti, att den internerade lämnas tillfälle själv göra sig förtjänt av efterhand ökade förmåner. Ett allmänt stadgande härom har synts sakkunnige påkallat.

III.

Förslag till lag om tillsyn över den, som lösgivits från interneringsanstalt för farliga återfallsförbrytare.

1 §.

Uttrycket *den lösgivne* användes här såsom en sammanfattande benämning för såväl frigiven som på prov utskriven internerad.

2 §.

Nämnden kan sålunda t. ex. förvisa den lösgivne från huvudstadens eller andra större städers närhet eller förbjuda honom att begiva sig exempelvis till ort, där personer bo, emot vilka våldsåtgärder från hans sida äro särskilt att befara. Den lösgivne kan förflyttas till ort, där sådana omständigheter icke äro för handen, som tidigare föranlett honom att begå brott, eller där eljest bästa förutsättningar finnas för hans fortsatta laglydnad. En sysselsättning, som visat sig vara för den lösgivne fördärvlig, kan förbjudas honom o. s. v.

3 §.

Sakkunnige hava funnit, att uppdrag såsom tillsyningsman enligt förevarande lag i likhet med det i viss mån motsvarande uppdraget att vara tillsyningsman enligt gällande lag om villkorlig frigivning, i allmänhet bör vara, så vitt möjligt, grundat uteslutande på intresse hos uppdragstagaren för själva saken. Den ekonomiska ersättning, som skulle kunna ifrågasättas (jfr gäl-

lande bestämmelser ang. övervakning vid villkorlig dom), torde under alla förhållanden bliva jämförelsevis obetydlig.

Även om erfarenheten angående möjligheten att erhålla lämplig frivillig hjälp varit gynnsam i fråga om nyss berörda slag av tillsyn, kan det, hälst med hänsyn till den ofta vida mer krävande arten av det uppdrag, som nu är på tal, ej förutsättas, att i varje fall erforderliga krafter sålunda stå till buds. Ett lösgivande kan emellertid stundom, i trots av sådan brist, icke undvikas, därest föreslagna bestämmelser om maximitid för förstagångsinternering skola kunna vidmakthållas. Fall kunna även tänkas inträffa, där det finnes vara mest önskvärt, att den lösgivne står under polisuppsikt. Till följd härav synes förevarande lag, i likhet med lagen om villkorlig frigivning, böra innehålla förpliktelse för landsfiskaler m. fl. att påtaga sig tillsynen; och föreslås därför enahanda bestämmelse som i nyss berörda lag.

4 §.

Rörande tillsyningsmannens rent kontrollerande uppgift hänvisas till föreslagen instruktion för tillsyningsmän.

Nämndens bemyndigande kan emellertid även giva tillsyningsmannen viss befogenhet, som går utöver en blott kontrollerande funktion. Sålunda kan tillsyningsmannen få rätt att medgiva tillfälliga lättnader i tillsynsföreskrifterna, t. ex. giva den lösgivne tillstånd att förflytta sig utanför eljest anvisat område. Om tillsyningsmannens skyldighet att anteckna sådant medgivande i den lösgivnes frihetspass samt sig själv till minnes, se 4 § i förslaget till instruktion för tillsyningsmän. Även i skärpande riktning kan tillsyningsmannen erhålla tillstånd att komplettera nämndens förhållningsorder för den lösgivne, t. ex. genom förbud att deltaga i vissa tillställningar, avvisande från viss plats o. s. v. För att likväl förekomma godtycklighet uppställes såsom ofrånkomligt villkor, att varje sådan, av tillsyningsmannen utan stöd av särskild bestämmelse i frihetspasset

given föreskrift skall icke blott antecknas i frihetspasset utan även ofördröjligen anmälas hos nämnden.

5 §.

De förhållningsorder, nämnden vid frigivandet meddelar den, som lösgives, skola i ett till honom överlämnat »frihetspass» avfattas. Alla sedermera beslutade ändringar och tillägg skola, så snart ske kan, däri införas, så att passet alltid noggrannast möjligt angiver de på grund av tillsynsförhållandet för den lösgivne gällande inskränkningar. (Jfr 4 § i förslaget till instruktion för tillsyningsmän.)

IV.

Förslag till instruktion för nämnden för internering av farliga återfallsförbrytare.

1 §.

Enär icke sällan ärenden kunna väntas förekomma av så trängande natur, att ordinarie sessionsdag icke lämpligen låter sig avvakta, t. ex. då fråga är om återintagning enligt 13 § interneringslagen, måste nämnden sammanträda, när hälst erfordras. En följd härav är givetvis, att till ledamöter och suppleanter i nämnden ej utan särskild anledning böra väljas personer, som icke regelbundet vistas i huvudstaden eller dess närhet.

2 §.

Av hänsyn till den betydande makt, som skulle anförtros interneringsnämnden, bör varje ärende av större vikt erhålla den grundliga och allsidiga prövning, som i fullsutten nämnd kan givas under samverkan av dess i olika riktningar sakkunnige ledamöter. Såsom exempel på dylika ärenden anföras i instruktionen frågor om utbyte av straff emot internering och om frigivning eller utskrivning på prov. I andra fall, t. ex. då saken rör återintagning i interneringsanstalt enligt 13 § interneringslagen, har nämnd, som icke är fulltalig, att själv avgöra om sin kompetens att upptaga saken till prövning.

7 §.

Rör ifrågasatt sammanträde allenast ärende, som får av tre ledamöter i nämnden avgöras, kan naturligen åtgärden att tillkalla suppleant befinnas överflödig.

V.

Förslag till instruktion för tillsyningsmän över dem, som lösgivits från interneringsanstalt för farliga återfallsförbrytare.

2 §.

Av särskild vikt är givetvis, att under den första tiden efter lösgivningen tillsyningsmannen själv genom besök hos den lösgivne förvissar sig därom, att lämpliga förutsättningar äro för handen för dennes installerande i de för honom ovana förhållandena. Med ledning av det som därvid inhämtats, kan tillsyningsmannen skyndsamt vidtaga eller föreslå möjligen påkallade ändringar i vad om tillsynen blivit bestämt samt giva den lösgivne erforderlig handledning och hjälp. Med anledning härav föreslås en bestämmelse, att tillsyningsman skall under de tre första månaderna efter lösgivningen besöka den lösgivne minst en gång i månaden.

7 §.

Om egentlig vikarie är icke fråga i första stycket utan blott om handräckning för nödiga underrättelsers inhämtande. Angående tillsyningsmans ledighet från befattningen och annans förordnande i hans ställe stadgas i tredje stycket av förevarande paragraf.

Reservation.

Gentemot hotande fara för vissa allvarliga och till sin natur irreparabla kränkningar av de intressen, rätten tagit i sitt hägn, påkallas otvivelaktigt ett beskydd, som är effektivare än vad svensk rätt för närvarande håller till handa och än vad enbart genom straffrättsliga bestämmelser någonsin lärer kunna erhållas. Någon principiell anledning för lagstiftaren att, när fråga är om nu berörda risk, avhålla sig från varje sådan åtgärd, som icke har karaktär av straff, synes icke föreligga. Genom lagstiftningens skilda grenar kan man följa dess strävan att icke åt någon medgiva större rörelsefrihet än vad som är förenligt med tillräcklig hänsyn till övriga samhällsmedlemmar. Allehanda restriktioner, även internering (t. ex. på grund av smittofara), förekomma redan oberoende av vederbörandes eget olovliga förhållande, och behovet av särskilda skyddsanordningar samt det berättigade i att tillgodose detsamma lärer ej bliva mindre påtagligt för de fall, där en hotande fara har sin grund i brottslig böjelse.

I föreliggande lagförslag har man att se ett försiktigt genomfört försök att lämpa lagstiftningen in på anordnande av särskilda skyddsåtgärder gentemot sådana personer, som på ett särdeles påtagligt sätt gjort sig misstänkta för att vilja framdeles föröva brott.

Ehuru jag i teoretiskt avseende intager en annan ståndpunkt än den, som vid den allmänna motiveringen av förslaget legat till grund, finner jag mig på nyss antydda skäl kunna i huvudsaken ansluta mig till detsamma.

Angeläget synes vid sådant förhållande vara att ej genom invändningar i fråga om mindre väsentliga punkter måhända öka risken för att detta förslag, i likhet med så många andra jämförliga i utländsk lagstiftning, icke i huvudsak befordras till verkställighet.

I nedan angivna del, varuti jag funnit mig böra härigenom anmäla avvikande mening, är det emellertid fråga om en enligt min uppfattning redan av praktiska skäl antagligen oundgänglig, men dock lätt verkställd jämkning beträffande själva grunden i förslaget, vilken ändring dessutom skulle jämväl bidraga till bestämmelsernas förenkling och till undgående av onödiga rubbningar i bestående lag.

Övriga sakkunnige hava i princip underkänt den enligt gällande engelsk interneringslag med god framgång praktiserade anordningen: först straff, sedan i mån av rent skyddsbehov internering, samt föreslagit, att straff skall *utbytas* mot internering. Interneringen skall, såsom saken brukar uttryckas, »vikariera» för straffet.

Denna punkt i förslaget finner tydligen icke sin motivering i vad de sakkunnige rörande fall, varom nu är fråga, anfört angående »straffets overksamhet», varmed skall förstås, att straffet, sedan verkställigheten upphört, här saknar kraft att avhålla den straffade från ett fortsatt begående av brott.

Övriga sakkunnige påstå icke, att straffverkställigheten, *så länge den varar*, är individualpreventivt underlägsen interneringen. Ensamt av hänsyn till den »individuella oemottagligheten för straff» föreligger således, även enligt majoritetens mening, intet hinder att fördela erforderlig inspärrning på två olika platser: först fängelset, därefter interneringsanstalten.

För övrigt förnekas från majoritetssidan icke, att straffet ju har andra uppgifter än att påverka den därav närmast träffade. Under beteckningen »straffets allmänpreventiva funktion» framhäves i motiven dess uppgift, som »för ingen del får underskat-

tas», att innehålla ett lidande för brottslingen, vilket avskräcker andra, och att omisskänneligt uttrycka samhällets ogillande av den brottsliga handlingen*. Det antydes även, att straffet måste i det hela motsvara allmänhetens förtroende för straffrättsskipningen och tillgodose respekten för strafflagen. Riktigheten av de sakkunniges förmodan, att den föreslagna interneringen såsom substitut för allvarliga straff skulle kunna på erforderligt sätt tillgodose dylika funktioner, lärer på goda grunder böra betvivlas. Jfr nedan, s. 107 f.

Men, säga de sakkunnige (s. 60), »att först straffa och sedan internera skulle . . . betyda att först tillfoga ett visst lidande, nämligen det kvantum, som man anser allmänpreventionen kräva i detta fall, och sedan ett nytt lidande, som inses vara icke blott lika stort utan ofta större än det redan tillfogade. Det betyder sålunda att *alldeles onödigtvis tillfoga lidande* . . . .» (Kurs. nu.)

Naturligtvis ligger det emellertid i och för sig intet orimligt i att av olika grunder föreskriva efter var andra olika åtgärder, nämligen i detta fall — för att använda de sakkunniges terminologi — först straff av allmänpreventiva skäl, därefter internering för ett ytterligare tillgodoseende av individualpreventiva behov.

Skall de sakkunniges anförda påstående erkännas vara riktigt, måste det, till en början, innebära, att det *totala* lidande, som tillskyndas brottslingen, blir större, där den sammanlagda inspärrningstiden fördelas på straff- och interneringanstalt, än om den enbart tillbringas å sist nämnda plats.

Ser man icke i interneringen en för alla fall lika tidskvantitet, måste det sagda alltså vara grundat på den föreställningen, som annorstädes i motiven ytterligare understrykes, att nämligen vistelsen i straffanstalten skulle till kvaliteten givet innebära ett intensivare lidande än vistelsen i interneringsan-

* »Använde man», säga de sakkunnige (s. 59 f.), »en oskadliggörande skyddsåtgärd, som saknade detta element, så vore det icke blott berättigat utan nödvändigt att jämte skyddsåtgärden använda även straff».

stalten. Enligt min mening torde dock saken förhålla sig på följande sätt:

Redan om interneringen, mot vad förslaget innehåller, helt befrias från att »vikariera» för straff, lärer det komma att ställa sig tämligen svårt att i materiellt avseende etablera en särdeles kännbar åtskillnad, den internerade till godo.

Känt är, att en vistelse i någon av nu varande svenska tvångsarbetsanstalter långt ifrån alltid föredrages framför en vistelse i straffanstalt. I flera fall lära t. o. m. brott hava förövats för att säkerställa brottslingen emot tvångsarbete, framför vilket han föredragit straffarbete. (Motsvarande erfarenhet föreligger angående tvångsuppfostran.)

Ett omhändertagande i interneringsanstalt av personer med här i fråga varande karaktär och övriga förutsättningar måste nödvändigt redan av disciplinära och ekonomiska grunder komma att präglas av betydande allvar i behandlingen och återhållsamhet i fråga om de internerades rörelsefrihet, sysselsättning och bekvämlighet m. m.

Det är vidare att märka, att, enligt principen i det engelska systemet för skyddsförvaring, vartill förslaget i denna speciella punkt ansluter sig, även förmåner, som eljest ur teknisk synpunkt kunde tillåtas de internerade, allenast gradvis givas dem, i den mån de genom gott uppförande i anstalten visat sig därav förtjänta. Vill man nu, enligt förslaget, fördela dylik förbättring i de internerades yttre ställning över en period av i regel minst tio år, synes redan till följd härav den första tiden av interneringen, till sin längd mer eller mindre nära sammanfallande med den för straffet utmätta tiden, ej gärna kunna komma att ställa sig för den internerade särdeles mycket mera gynsam än för den, som undergår straffarbete.

Härvid får ej förgätas, att även straffverkställigheten också i vårt land inrymmer och allt mer tenderar till att bereda plats åt en gradvis fortgående lättnad för den dömde. Straffarbete kan ju numera på senare stadier avtjänas t. ex. så, att fången

användes såsom utearbetare i lantbruk (Mariestad), någon gång får i viss mån ställning och utseende av fri arbetare (Singeshult).

Erinras må också, redan i detta sammanhang, om det ofta påtalade faktum, att den åtskillnad, gällande lag i princip fasthåller emellan olika materiella förmåner för fängelse- och straffarbetsfångar, visat sig i väsentlig mån, så vitt saken rör medellösa fångar, icke möjlig att i praktiken genomföra. Bekant är, att just svårigheten att åstadkomma en verklig, klar och avsevärd materiell olikhet i nyss berörda avseende medverkat till en tendens i modern lagstiftning att avskaffa nämnda kvalitativa tudelning av frihetsstraffet.

Och dock har man i fråga om fängelsefångar, som hållas i cell, att göra med ett personmaterial, vilket i många avseenden giver vida lättare anknytning till differentiering från straffarbetsfångar än vad fallet gärna kan bliva i fråga om personer, som enligt förslaget skola göras till föremål för internering.

Måhända skulle emellertid, i trots av det nu sagda, så långt saken rör hittills åsyftade disciplinära och ekonomiska m. fl. synpunkter, låta sig tänka, att en enligt förslagets principer internerad person finge, innan den tid förflutit, som för straffet blivit utmätt, komma i åtnjutande av vissa mindre, men för honom dock säkerligen ganska kärkomna förmåner, som icke för närvarande förekomma i den svenska straffarbetsregimen, såsom t. ex. visst bruk av tobak. Även får man räkna därmed, att vissa lättnader, som endast under särskilda omständigheter komma en eller annan straffarbetsfånge till del, kunde bliva mera allmänt att påräkna för de internerade.

Här tillstöta emellertid komplikationer med anledning av den i interneringen inblandade hänsynen till det eller de straff, för vilket densamma skall »vikariera».

Med det sätt, på vilket övriga sakkunnige vilja hava interneringen anordnad, blir det säkerligen mycket svårt och knappast rätt gärna möjligt att hålla densamma i det allmänna medvetandet tyd-

ligt åtskild från straff. Att en inspärrningsåtgärd, som anses göra tjänst för straff såsom dess ställföreträdare; som obestridligen, åtminstone till tiden, skall lämpas efter straffdomen; som därvid skall bereda plats åt ett avsiktligt tillfogat strafflidande, omotiverat från ren skyddssynpunkt; och varom vidare (i 18 § av förslaget till interneringslag), stadgas, att det i allmänhet skall så anses, som hade verkställigheten av straff, varför interneringen trätt i stället, avslutats den dag, lösgivning ur interneringen äger rum — att en dylik åtgärd, för att nu vidröra några av dess karaktärsdrag, ändå icke innebär straff, torde för menige man och den internerade själv icke vara lätt att inse.

Knappast är åtskillnaden ens principiellt sett tydlig. Anmärkningsvärt är, att de sakkunnige själva i motiven icke velat bestämt fasthålla påståendet, att icke interneringen i själva verket är en art av straff. Omväxlande med det att interneringsåtgärden framställes i avgjord motsats till straff, möter man nämligen upprepade gånger uttalandet, att interneringen icke är ett straff i »vanlig mening», av »vanlig art», yttrat på sådant sätt, att åtgärdens, låt vara säreget utformade, straffnatur därigenom otvivelaktigt erkännes.

Missfärgas nu skyddsåtgärden av däri inneslutet straffsyfte, följa betydelsefulla konsekvenser i fråga om möjligheten att lindra den internerades lidande i interneringsanstalten.

Nyss är antytt, huru de sakkunnige på ett sätt, som icke med det engelska systemet påkallas, nödgats i olika riktningar skärpa reglerna angående den totala inspärrningstiden (s. 68; jfr. även 18 § 1 punkten). Man finner exempelvis vidare, hurusom en s. k. straffpåföljd, anslutande sig till det eller de emot interneringen utbytta straffen, enligt förslaget får börja avvecklas först vid lösgivningen ur interneringsanstalten, således å ett vida senare stadium än om verkställigheten fått i vanlig ordning fullgöras.

Att även formen för behandlingen i interneringsanstalten

måste komma att röna skärpande inverkan av den däri inblandade straffande funktionen, skall i det följande ytterligare vidröras.

Korteligen: föreställningen om en yttre fördel för den dömde att få den sammanlagda inspärrningstiden förlagd till interneringsanstalten kan näppeligen anses välgrundad.

Tillkommer så vissa psykologiska faktorer, som icke få förbises; särdeles den, att den internerade enligt sakkunniges förslag efter all sannolikhet måste komma att känna sig själv, liksom han av andra uppfattas, såsom en straffånge, den där under den långa interneringstiden alltjämt står under verkställighet av straff.

Ser man på det engelska interneringssystemet, finner man, att de förvarade här i interneringen känna sig *artskilda* från, stående på ett s. a. s. socialt helt annat och högre plan än straffångar, en omständighet, som visat sig vara av betydelse ej mindre för de internerades trivsel i anstalten än även för framgången av den påverkan, för vilken de i anstalten göras till föremål och varom nedan skall i annat sammanhang talas.

Även en jämförelse emellan våra svenska fängelsestraff och straffarbetsstraff ger vid handen, att, naturligt nog, dylika psykologiska omständigheter och ingalunda blott rent materiella faktorer måste tagas med i beräkning, när det gäller att bedöma intensiteten av det lidande, en inspärrad person kan hava att genomgå.

Såsom av det sagda, enligt vad jag kan för min del finna, tydligt framgår, vilar alltså det av övriga sakkunnige anförda huvudargumentet, redan så långt detsamma hittills granskats, på en allt för löslig grund.

Kan det icke visas, att systemet med en straffvikarierande internering innebär en verklig och avsevärd vinst för den internerade framför systemet först straff, sedan eventuellt internering, brister givetvis även det stöd, sakkunnige för sitt förslag velat finna ur »vedergällningssynpunkt»; vartill mera i förbigående i motiveringen vädjats.

Det otvivelaktigt rättvisa och med gällande rätt överensstämmande strävandet (jfr t. ex. reglerna om avdrag för häktningstid från verkställighet av straff) att, så långt lämpligen kan ske, med anledning av sådant lidande, som samhällsmakten oavsiktligt nödgas tillfoga en brottsling, medgiva motsvarande lindring i sådant lidande, som avsiktligt tillfogas i straffet, synes, även om förefintliga möjligheter utnyttjas mera energiskt än i förslaget skett, icke på den av sakkunnige anvisade vägen kunna finna vederbörligt tillgodoseende.

Återstår nu att framhålla följande. Även om det skulle kunna uppvisas, att majoritetens system i ett eller annat avseende ställer behandlingen av den dömde *in toto* något gynnsammare, än det engelska systemet, har man att tillse, om ett sådant möjligen förefintligt »plus» i lidandet, enligt de sakkunniges ovan anförda grundpåstående, verkligen »alldeles onödigtvis» tillfogas.

Eller, med andra ord, gentemot möjliga, men enligt det sagda skäligen problematiska förmåner av den föreslagna anordningen måste givetvis vägas därav föranledda uppenbara nackdelar.

En i ögonen fallande belysning av behovet att företaga sådan avvägning, innan systemet först straff, sedan internering avvisas, hava de sakkunnige givit, då de själva nödgats i icke oväsentlig utsträckning lämna rum för samma system även vid sitt eget förslag.

Sålunda skall enligt detsamma interneringstiden kunna avbrytas av straffverkställighet samt efter fullgörande av denna åter upptagas. Och, vad angår brott, varför en lösgiven internerad dömes till fängelse eller straffarbete å kortare tid än ett år (9 §), måste förslaget, om det ej skall leda till rena orimligheter, tydligen innebära, att internering (enligt 13 §) skall kunna, vid förefintligt skyddsbehov, som ej av straffet tillgodoses, tillgripas efter slutad straffverkställighet, ett arrangemang således i god överensstämmelse med principen först straff, sedan internering.

Såsom de sakkunnige i annat sammanhang framhållit, måste

en avgörande vikt fästas därvid, att interneringsåtgärden gives sådan reglering, att hela institutet icke blir på grund av bristande överensstämmelse med rådande rättsuppfattning »ganska betydelselöst i praktiken».

Nu visar erfarenheten i vårt eget, likasom i andra land, att återfallsstraff, där strafflidandet enligt allmänna meningen ej står i proportion till brottsskulden, naturligt nog allmänt uppfattas såsom orättvisa. Rättsmedvetandet har rest sig kraftigt upp emot användning av dylika bestämmelser och omintetgjort deras tillämpande just i fall, där saken rört djupt förkomna individer, som synas mer eller mindre motståndslöst drivna till brotts begående och där, från straffsynpunkt, ett strängt bedömande synts uteslutet, medan däremot, från ren skyddssynpunkt, ett allvarligt ingripande kunnat vara mer än vanligt av behovet påkallat.

Möjligheten av att en interneringslag icke bliver (likasom t. ex. den norska, i den jämförande översikten omnämnda lagen om strafförlängning) i det hela en död bokstav, synes alltså väsentligen hänga därpå, att man förstår för alla vederbörande, för domstolar, parter och allmänhet, likasom för interneringsnämnden, hålla klart, att skyddsåtgärden, utan att alls hava naturen av straff, påkallas såsom en samhällets nödvärnsåtgärd. (Jfr ovan s. 61.)

Eljest lärer otvivelaktigt inträffa ettdera av två:

Antingen ser man i interneringen ett slag av särskilt strängt återfallsstraff, och man drager sig på ovan berört sätt för att tillgripa densamma.

Eller, för så vitt det verkligen skulle lyckas förläna interneringsregimen sådan karaktär, att den ter sig väsentligt mildare än straffarbete, kommer rättsmedvetandet att uppresa sig emot att internering äger rum av sådana brottslingar, som begått särskilt allvarliga förbrytelser, t. ex. sådan våldsgärning å person, därvid »synnerlig råhet eller ondska genom brottet ådagalagts»

(S. L. 2: 7; 14: 10; 15: 12; 18: 7 o. s. v.: svåraste misshandel i berått mod, våldtäkt, barnaskändande o. s. v.). En internering av dylika personer synes då innebära, att straffarbete, inbegripet den speciella skärpning, domen för dylika fall kan innehålla, skulle få utbytas mot en behandling, närmast jämförlig med den, som kommer en fängelsefånge till del. De sakkunnige hava själva i annat sammanhang vidrört denna synpunkt. (Jfr ovan s. 101.)

Då man nu enligt min mening ej får förmoda, att interneringsåtgärden, om institutet utformas enligt förslaget, kan hållas klart åtskild från straff, måste det följaktligen antagas, att under trycket av rättsmedvetandet, lagens tillämpning kommer att omöjliggöras just i fall, där behovet av skyddsåtgärd kan vara allra mest trängande.

I fråga om användningsmöjligheten av det föreslagna skyddsinstitutet i den form, sakkunnige däråt givit, torde således berättigad anledning till tvekan förefinnas.

Det tillkommer, på tal härom, att upprätthållandet av en straffvikarierande funktion hos interneringen, såsom av förslaget nogsamt framgår, uppenbarligen kräver dryga offer i fråga om givna bestämmelsers enkelhet och lätthanterlighet. Särskilt i fråga om gällande, redan förut tilltrasslade regler angående konkurrens emellan olika brott och straff, har förslaget måst bliva skäligen komplicerat.

Att noga beakta är ytterligare, att, såsom förut vidrörts, ett upprätthållande enligt förslaget av hänsyn till straffsyfte i interneringen tydligen måste köpas med uppoffring av följdriktighet från ren skyddssynpunkt. Resultatet av den föreslagna åtgärdens »amfibiska» natur blir tydligen allt för lätt, att varken straff- eller skyddssynpunkter vinna ett tillfredsställande tillgodoseende.

I anordningen av reglerna om interneringens varaktighet, om förmåners åtnjutande i anstalten, om över huvud behandlingsmetoden, åsyftande att framkalla de internerades stigande självförtroende och självverksamhet till att möjliggöra en, eventuellt även efter lösgivningen gradvis fortgående ökning av anförtrodd frihet,

korteligen: i fråga om tonen i interneringsanstalten har det engelska systemet kunnat följa en anordning, som med liknande personmaterial givit förvånansvärt goda resultat.

Sedan den engelska, här åsyftade lagen om internering trädde i kraft i augusti 1909, hade, enligt sistlidet år meddelad uppgift, av 389 personer, som lösgivits ur interneringen, 325 eller 84 % lösgivits i förtid, medan övriga 64 personer, varav dock många befunnits andligt eller fysiskt undermåliga, kvarhållits intill uppnådd, i domen fastställd maximitid. Rörande samtliga 389 hade efter lösgivningen anmärkning icke förekommit emot 210 eller 54 %.

Även med iakttagande av all nödig försiktighet vid slutsatsers dragande ur anförda siffror och med hänsyn tagen till den korta tid, institutet ännu varit i bruk, ävensom till därunder inträffande ovanliga förhållanden (världskriget), har man dock tydligen all anledning att icke utan vägande skäl välja ett väsentligt olikartat, alldeles oprövat förvaringssystem.

Spridda drag har förslaget upptagit, som äro med den engelska lagen lika; såsom principerna för en gradpassering i anstalten och för en villkorlig frigivning därefter (som dock anmärkningsvärt nog aldrig, såsom enligt det engelska systemet, utmynnar i ovillkorlig friförklaring). Men förslaget saknar, på grund av sin olika utgångspunkt, den konsekvens i det engelska systemet, vilken åt nämnda bestämmelser givit mening och kraft. Stundom får man av motiven t. o. m. intrycket, att sakkunnige knappast tillmäta åt föreslagna bestämmelser i denna del någon särdeles avsevärd betydelse.

Enligt den engelska lagen skall den dömde efter utståndet straff vara internerad någon tid, som till sin minimilängd ej är bestämd, till dess förvaringen visar sig kunna övergå i en efterbehandling utanför anstalten (öppen vårdnad). En mycket nära till hands liggande utveckling av systemet synes vara, att den dömdes (villkorliga) övergång till öppen vårdnad möjligen kan få ske omedelbart efter straffet, beroende på de särskilda omstän-

digheter, som vederbörande myndighet vid slutet av straffets avtjänande prövar vara för handen.

En bestämmelse i den engelska lagen, som ej torde ur rationell synpunkt vara försvarlig, är den angående viss maximitid för internering. Jämlikt förslag till samma lag skulle förvaringen hava ägt rum på obestämd tid. (Jfr även ovan, s. 87, vid 13 §.)

Under beaktande av vad ovan åberopats måste jag för min del anse, att reglerna angående internering bort i förslaget bäras av ungefär följande tankegång:

I vissa fall*, där någon dömes till straff, skall domstolen (eventuellt: må domstolen *kunna*) förordna, att av interneringsnämndens prövning skall bero, huru med den dömde må i fråga om vårdnad efter strafftiden förfaras.

Förrän dagen för frigivning ur straffanstalten är i här åsyftat fall inne, skall nämnden, efter samråd med vederbörande, bl. a. någon representant för det frivilliga räddningsarbetet bland brottslingar, och efter tagen kännedom om de förhållanden, varuti den dömde efter lösgivning kan komma att försättas, fatta beslut i frågan om vårdnad.

Vårdnaden är antingen sluten vårdnad: förvaring i skyddshäkte, eller öppen vårdnad: motsvarande vad i förslaget kallas »tillsyn».

Är någon ställd under vårdnad, skall denna, enligt nämndens förordnande, från sluten kunna övergå i öppen, så väl som tvärtom.

Vistelsen i skyddshäktet, likasom den öppna vårdnaden, regleras, såväl till tiden som i övrigt, i överensstämmelse med sin natur av ren skyddsåtgärd.

Finner nämnden, efter framställning av den dömde eller eljest vederbörande, vara utrett, att vidare vårdnad icke är ound-

* Dessa torde t. v. kunna bestämmas i sak så som enligt förslaget. Jag utgår överhuvud från ett bibehållande, i största möjliga utsträckning, av förslagets bestämmelser.

gängligen erforderlig, skall den under vårdnad ställde därifrån fri förklaras.

Såsom man finner, skulle sakkunniges förslag till interneringslag, om det jämkades till överensstämmelse med det nu sagda, förenklas till ett fåtal paragrafer, jämförelsevis lätt formulerade och användbara utan väsentlig rubbning i eljest gällande rättsregler.

Sakkunniges övriga förslag angående verkställighetslag, lag om »tillsyn» o. s. v. skulle i huvudsak icke behöva härav rubbas. Först på grundvalen av en interneringslag, sådan som den av mig nu antydda, synas bestämmelserna i nämnda förslag tvärtom komma att finna verkligt utrymme för ett principenligt genomförande.

Angående åtal för brott, begånget av den, som blivit internerad, torde en diskretionär prövningsrätt i viss utsträckning kunna medgivas. (Jfr bl. a. lagen den 27 juni 1902 ang. verkställighet av domstols förordnande om tvångsuppfostran, 7 §.)

Får domstolen, enligt det ena av mig ovan antydda alternativet, rätt att ingå i saklig prövning om huruvida interneringsfråga skall till nämnden hänskjutas och därmed således en vetorätt emot internering, skulle därmed vinnas ett ytterligare ej oviktigt skydd gentemot missbruk. Huruvida sådan vetorätt må av andra grunder (jfr ovan, s. 74) anses lämplig, må här stå såsom en öppen fråga.

En konsekvens av den tankegång, jag för min del hyllar, enligt vilken man icke med övriga sakkunnige uppfattar skyddsåtgärden såsom ett slags ekvivalent för straff, är, att interneringsprocessen måste, klart åtskild från straffprocessen, fullföljas efter sin egenart; därvid vederbörandes ställning såsom part i möjligaste mån bevaras; omsorgsfullare än i förslaget. I detsamma synes frågan om internering (utom enligt 13 §) uppfattas såsom en fråga om arten av ådömd straffverkställighet, vid vars avgörande det icke tillkommer den dömde att ingripa. (Jfr proceduren enligt gällande lag angående internering av alkoholister.)

Önskvärt vore måhända, att ett särskilt organ, en kurator, funnes att inför nämnden bevaka deras rätt och föra deras talan, som stå under vårdnad eller därtill ifrågasättas.

Med ovan skizzerade innehåll skulle, så vitt jag kan finna, den föreslagna lagen, utan att med fog kunna göras till föremål för de anmärkningar, som ovan riktats emot majoritetens förslag, eller som av övriga sakkunnige emot andra system framställts, under erforderlig smidighet väl foga sig efter sin uppgift i olika fall. Och man torde hava rätt att hoppas, att erfarenheten från dess tillämpning skulle bliva så gynnsam, att en utsträckt användning snart kunde ifrågasättas. Först härmed skulle äntligen vinnas eftersträvat skydd gentemot vissa, verkligt »farliga återfallsförbrytare», som icke nås med iakttagande av den i 3 § av föreslagna interneringslag stadgade, blott av försiktighetsskäl, med hänsyn till lagens s. a. s. experimentella natur, men knappast av rationella grunder motiverade begränsning.

Alvar Montelius.

Bilaga.

Den 1 oktober 1919 övertog fångvården flottans kasernetablissement i Fårösund å nordspetsen av Gottlands fastland. Det då sjunkande fångantalet i riket föranledde, att anläggningarna icke behövde utnyttjas till fångförvar, utan lades i reserv för kommande behov. Därest genom lag stadgas, att samhällsfarliga förbrytare skola för längre tid interneras, lärer åtminstone för män, vilkas antal kan beräknas bliva något större, en särskild anstalt böra för ändamålet anordnas. På grund av belägenheten å en ö äro möjligheterna för en framgångsrik rymning på det säkraste vis avskurna. Visserligen ligger ett mindre samhälle invid anstalten. Men detta innebär snarast en förmån, i det att sålunda bostäder för en del tjänstemän lättare erhållas och förmånen av handelsbutik etc. finnes på platsen.

Bland anstaltens byggnader ingår en ljus och luftig kasern, vars nedre del är av sten, den övre av trä, rymmande jämte större salar även mindre rum. Plats kan beredas för omkring 50 à 75 man å vardera bottnen. Härjämte finnas en sjukvårds- och arrestbyggnad, en matsalsbyggnad, bad- och tvättinrättning, byggnader för underbefälet, verkstadsbyggnad, desinfektionsbyggnad samt åtskilliga uthus. Likaledes äger anstalten inom särskilda områden en större byggnad för det högre befälet och bostadshus för läkare.

Anläggningen sträcker sig utmed sundet med tvenne lastbryggor vid egen strand. För närvarande löper en väg tätt intill kasernbyggnaden. Vägen kan dock lätteligen omläggas över

fångvårdens vidliggande tomt för undvikande av möjliga olägenheter.

Såsom arbete för de internerade erbjuder sig jämte de för fångpersonalen vanliga yrkena jämte verkstadsarbete även stenhuggeri. Kalkstenslager finnas nämligen i närheten. Tillika kan inom anstaltens område anordnas mindre trädgårdsodling och givetvis, om så visar sig behövligt, lämplig areal för lantbruk på nära håll förvärvas.

Järnväg finnes ännu icke framdragen till orten, men är planerad. Genom de internerade skulle småningom järnvägslinjen kunna framdragas till ändstationen Tingstäde å banan Visby—Tingstäde för en kostnad, som komme att ställa sig avsevärt billigare än om arbetet utfördes med fria arbetskrafter. Företaget, som nu möter ekonomiska hinder, skulle på detta sätt möjliggöras. För närvarande förmedlas förbindelsen med Fårösund dels sjöledes med ångbåt till Visby, dels med skjuts till Tingstäde.

Då de personer, som enligt lagförslaget skulle underkastas internering, måste tillhöra den stam av förbrytare, som med korta mellanskov befolka fängelserna, torde införandet av ifrågavarande nya behandlingsform icke orsaka avsevärd höjning av rikets fångantal i allmänhet sett. Skillnaden bleve huvudsakligen, att dessa återfallsförbrytare sammanfördes från de olika straffanstalterna till den gemensamma interneringsanstalten. Härigenom skulle frigöras platser vid fängelserna och, i den mån avlastning från dem komme att ske, möjlighet beredas att indraga något fängelse, som icke kan nu undvaras. Det har varit påtänkt att nedlägga och försälja det i Stockholm å förnämlig plats på Östermalm belägna straffängelset. Men då statens återstående straffinrättning i Stockholm, centralfängelset å Långholmen, icke förmår mottaga även straffängelsets fångar, har frågan om Östermalmsfängelsets avyttrande måst anstå. Efter interneringsanstaltens övertagande av en del brottslingar, som

eljest skulle upptaga utrymme i fängelserna, kunde efter hand med större lätthet vid centralfängelset å Långholmen beredas plats för fångarna från straffängelset å Östermalm. Genom dettas försäljning kan beräknas inflyta omkring en million kronor. Fårösundsanläggningens iordningställande för interneringsändamål torde kräva ett ganska obetydligt belopp, då husen äro i gott stånd och maskinella anordningar för verkstadsdrift redan finnas.

För kvinnor lärer något av de nuvarande kronohäktena kunna inrättas till interneringsanstalt, för så vitt icke antalet bliver allt för obetydligt för att berättiga en särskild anstalt. Måhända kunna utan olägenhet de internerade kvinnorna inrymmas i det för kvinnliga straffångar avsedda centralfängelset i Växjö, där någon mindre avdelning kunde för ändamålet avskiljas. Icke i någotdera fallet lära avsevärda kostnader krävas för anordningens genomförande.

Viktor Almquist.
